

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Fakulta pedagogická
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Vývoj vybraných pionýrských skupin v okrese Klatovy v letech 1990 - 2000

Vypracovala: Dita Panušková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Stanislav Holubec, Ph.D. et Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma Vývoj vybraných pionýrských skupin v okrese Klatovy v letech 1990 – 2000 jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Dita Panušková

Poděkování

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Stanislavu Holubcovi, Ph.D. et Ph.D. za vedení a nedocenitelné rady.

Velké poděkování také patří všem účastníkům rozhovorů, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na organizaci Pionýr, která během svého působení prošla několika zásadními změnami. Pionýr je organizací dobrovolníků, která se zaměřuje na volný čas dětí a mládeže. Nejdůležitějším tématem mé bakalářské práce je vývoj Pionýra po Sametové revoluci a změně politického režimu v České republice po roce 1989. V mé práci se také zaměřím na rozdíly v postavení a fungování Pionýra před a po roce 1989. Hlavní oblastí mého zkoumání jsou pionýrské skupiny, které působí v okrese Klatovy a jejichž historie se začala psát již před zkoumaným rokem 1990. Zkoumání je provedeno analýzou archivních dokumentů organizace Pionýr, článků vydávaných v oficiálním časopise pionýrské organizace „Mozaika“, rozhovory s pamětníky z vybraných pionýrských skupin a literatury vydané před zkoumaným obdobím i literatury současné, které se tématu pionýrské organizace věnují.

Klíčová slova: Pionýr, vývoj, okres Klatovy

The bachelor's thesis is focused on the Pioneer organization, which has undergone several fundamental changes during its existence. Pioneer is an organization of volunteers that focuses on the free time of children and youth. The most important topic of my bachelor's thesis is the development of Pioneer after the Velvet Revolution and the change of the political regime in the Czech Republic after 1989. In my thesis, I will also focus on the differences in the status and functioning of Pioneer before and after 1989. The main area of my research is pioneer groups that operate in the Klatovy district and whose history began to be written before the examined year of 1990. The research is carried out by analysing archive documents of the pioneer organization, articles published in the pioneer organization's official magazine "Mozaika", interviews with witnesses from selected pioneer groups and literature published before the examined period and contemporary literature that deals with the topic of pioneering organizations.

Key words: Pioneer, development, Klatovy district

Obsah

Abstrakt.....	3
Obsah.....	4
Úvod.....	6
1. Počátky pionýrské organizace.....	7
1.1 Všesvazová pionýrská organizace V. I. Lenina	7
1.2 Všesvazový leninský komunistický svaz mládeže (Komsomol).....	9
2. Obecná historie Pionýra	10
2.1 Vývoj Pionýra v letech 1948 – 1989.....	10
2.2 Konference pionýrských pracovníků v Brně	15
2.3 Charakteristika vývoje 1990 – 2000	17
3. Porovnání podoby pionýrské organizace před a po roce 1989	19
3.1 Činnost pionýrské organizace před rokem 1989.....	19
3.2 Činnost pionýrské organizace po roce 1989	23
3.3 Symboly před rokem 1989	25
3.4 Symboly po roce 1989	27
4. Současná podoba organizace Pionýr.....	28
4.1 Vymezení současné organizace Pionýr.....	28
4.2 Organizační struktura organizace Pionýr.....	30
5. Vybrané pionýrské skupiny okresu Klatovy	32
5.1 Pionýrská skupina Otava Sušice	32
5.1.1 Obecné informace o skupině	32
5.1.2 Vývoj skupiny v letech 1990 – 2000.....	32
5.2 Pionýrská skupina Prácheň Horažďovice	35
5.2.1 Obecné informace o skupině	35
5.2.2 Vývoj skupiny v letech 1990 – 2000.....	35
5.3 Pionýrská skupina Tuláci Klatovy	37
5.3.1 Obecné informace o skupině	37
5.3.2 Vývoj skupiny v letech 1990 - 2000.....	37

6. Rozhovory s pamětníky	39
6.1 Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami.....	39
6.2 Výběr respondentů	39
6.3 Rozhovory	41
6.3.1 Pavel – PS Otava Sušice.....	41
6.3.2 Jiří – PS Prácheň Horažďovice.....	42
6.3.3 Václav – PS Tuláci Klatovy	43
6.3.4 Martin – 230. PS Záře Praha 8	44
6.3.5 Ivanka – PS Jitřenka Kdyně.....	46
6.4 Shrnutí rozhovorů.....	47
Závěr.....	48
Summary	50
Seznam použitých zkratk.....	53
Seznam použité literatury a internetových zdrojů	55
Literatura	55
Seznam internetových zdrojů.....	56
Přílohy	61
Příloha 1	61
Příloha 2	63
Příloha 3	64
Příloha 4	65

Úvod

Téma pro svou bakalářskou práci jsem hledala dlouho. Nemohla jsem najít téma, které by mě zajímalo do hloubky. Naštěstí mi bylo umožněno zabývat se organizací Pionýr, která má v mém srdci pevně dané místo. Inspirací pro mě byl především projekt organizace Pionýr, který je příhodně nazván „30 let po svém“. Pionýr připravil ke svému třicátému výročí obnovení a samostatného fungování mnoho zajímavých akcí, článků a her. Nabízí tak jedinečný vhled do historie pionýrské organizace a jejího přerodu do podoby, kterou známe dnes. Členem organizace Pionýr jsem již přes deset let. S Pionýrem jsem jezdila jako dítě na tábory a účastnila se i dalších aktivit. S postupujícím věkem jsem se stala instruktorem a vedoucím.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zachytit vývoj vybraných skupin z okresu Klatovy mezi lety 1990 až 2000 a zjistit, kde má organizace Pionýr své počátky, jaká je její historie na našem území, včetně porovnání porevoluční a předrevoluční podoby organizace a analýza rozhovorů s pamětníky z vybraných pionýrských skupin v Klatovském okrese, s členkou plzeňské krajské organizace a s bývalým předsedou organizace Pionýr.

Má bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce budou představeny počátky organizace Pionýr, její historie na území Československa a České republiky a porovnání podoby pionýrské organizace před a po Sametové revoluci. K vypracování teoretické části jsem provedla analýzu archivních dokumentů organizace Pionýr, článků zaměřených na historii pionýrské organizace v oficiálním časopise „Mozaika“ vydávaným Pionýrem a literatury vydané před zkoumaným obdobím i literatury vydávané v současné době, které se tématu pionýrské organizace věnují. V praktické části představím vybrané pionýrské skupiny z okresu Klatovy a pokusím se zachytit jejich vývoj v daném období. Jako metodu výzkumu jsem zvolila strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, který jsem pak vedla s jednotlivými pamětníky z vybraných pionýrských skupin. Snažila jsem se jako autor práce zaujmout neutrální postoj. Přiznávám však, že to pro mě byl, jako pro dlouholetého člena organizace Pionýr, nelehký úkol.

1. Počátky pionýrské organizace

Než se ve své práci pustím do zkoumání pionýrské organizace v Československu a potažmo i v dnešní České republice, podíváme se blíže na organizace, které sloužily jako předloha pro vznik pionýrské organizace v České republice. Zaměříme se především na dětské organizace Sovětského svazu, které byly předlohou a vzorem pro dětské organizace, které vznikaly za vlády komunistické strany. Jmenovitě se zaměříme na Všesvazovou pionýrskou organizaci V. I. Lenina a Komunistický svaz mládeže (Komsomol).

1.1 Všesvazová pionýrská organizace V. I. Lenina

Všesvazová pionýrská organizace V. I. Lenina byla založena 19. května 1922. Byla určena především pro děti ve věku 7 až 15 let. Děti ve věku 7 – 9 let byly nazývány okt'abrjata a starší děti ve věku 10 – 15 let byly pionýři.¹ Všesvazová pionýrská organizace byla základem, podle kterého vznikaly pionýrské organizace v dalších zemích jako například v Československu. „Všesvazová pionýrská organizace V. I. Lenina je masová komunistická organizace sovětských dětí, směna a záloha Všesvazového leninského komunistického svazu mládeže (VLKSM). VLKMS řídí z pověření KSSS každodenní činnost pionýrské organizace. Komunistickou výchovu pionýrů uskutečňuje Komsomol v těsné jednotě se školou, ve spolupráci s rodinou, společně s odbory, tvůrčími, sportovními, brannými a dalšími společenskými a státními organizacemi.“²

¹ SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie 1*. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 33.

² SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie 1*. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 33.

„Hlavním úkolem Pionýrské organizace V. I. Lenina je vychovávat pionýry v duchu oddanosti komunistické straně, věrnosti revolučním, bojovým a pracovním tradicím sovětského lidu, vštípit mladým leninoncům lásku k socialistické vlasti a odpor vůči jejím nepřítelům, připravovat pionýry k obraně vlasti. Spojuje veškerou svoji činnost se životem sovětského lidu, s jeho bojem za vybudování komunismu, aktivně zapojuje děti podle jejich sil do společensky prospěšné práce.“³

³ SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie 1*. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 33.

1.2 Všesvazový leninský komunistický svaz mládeže (Komsomol)

„*Komsomol* (Všesvazový leninský komunistický svaz mládeže) vznikla jako samostatná společenská organizace roku 1918.“⁴ Přesněji byl Komsomol založen 29. října 1918 po I. všeruském sjezdu svazů dělnické a rolnické mládeže.⁵ „Členy Komsomolu se mohou stát mladí lidé ve věku od 14 do 28 let.“⁶ „Komsomol hned od prvních dnů své existence vystupoval v úloze masové společenské a politické organizace, která pomáhala straně vypracovat a zajišťovat program komunistické výchovy dorůstající generace, včleňovat ji do aktivního dění v hospodářském, státním a kulturním procese budování.“⁷ „Zformulovány byly také cíle Komsomolu: propaganda myšlenek komunismu, aktivní účast při budování nového společenského zřízení, revoluční výchova mládeže.“⁸ „Podle vzoru Komsomolu vznikaly podobné organizace i v kapitalistických zemích světa a po druhé světové válce se staly jedinými mládežnickými organizacemi v socialistických státech.“⁹

⁴ KÖSSL, Jiří, KRÁTKÝ, František, MAREK, Jaroslav. *Dějiny tělesné výchovy*. [Díl] 2. Praha: Olympia, 1986. s. 117

⁵ TJAŽEL'NIKOV, Jevgenij Michajlovič. *Slavná cesta leninského Komsomolu*. Praha: Mladá fronta, 1977. s. 57

⁶ KÖSSL, Jiří, KRÁTKÝ, František, MAREK, Jaroslav. *Dějiny tělesné výchovy*. [Díl] 2. Praha: Olympia, 1986. s. 117

⁷ TJAŽEL'NIKOV, Jevgenij Michajlovič. *Slavná cesta leninského Komsomolu*. Praha: Mladá fronta, 1977. s. 70

⁸ TJAŽEL'NIKOV, Jevgenij Michajlovič. *Slavná cesta leninského Komsomolu*. Praha: Mladá fronta, 1977. s. 57

⁹ KÖSSL, Jiří, KRÁTKÝ, František, MAREK, Jaroslav. *Dějiny tělesné výchovy*. [Díl] 2. Praha: Olympia, 1986. s. 117

2. Obecná historie Pionýra

2.1 Vývoj Pionýra v letech 1948 – 1989

Pro lepší pochopení problematiky vývoje a proměn pionýrské organizace se podíváme hlouběji do jeho historie. Nastíníme dobový kontext zkoumaných úseků a vybereme zásadní momenty, které svým dopadem formovaly i organizaci Pionýr.

Rok 1948 se do Československých dějin zapsal jako rok nástupu komunistické strany k moci. KSČ se po uchopení moci rozhodla vytvořit jednotnou dětskou organizaci Československý svaz mládeže (ČSM), do které byly sloučeny organizace Svaz mládeže Karpat, Zváz slovenskej mládeže, Svaz české mládeže a Svaz polské mládeže¹⁰. Do ČSM je také začleněna dětská nezisková organizace Junák (Skaut), která byla následně v roce 1950 zrušena¹¹. První zmínka o Pionýru v komunistickém Československu je z jara roku 1948. Podle usnesení Ústředního výboru Komunistické strany Československa (ÚV KSČ) z 8. září 1948 začaly vznikat pokusné pionýrské oddíly (POJ), které byly nazvány jako „pionýrské oddíly Junáka“.¹² „Československo z historických důvodů a díky silné skautské tradici poněkud zaostávalo při budování pionýrského hnutí, zejména v porovnání s dalšími zeměmi tzv. socialistického bloku, kde povětšinou obdobné organizace existovaly již od let čtyřicátých.“¹³ „Ukotvení POJ na školách ctilo sovětský vzor a zároveň zaručovalo jejich snadné politické řízení a plnou koedukaci oddílů, stejně jako ve svazu mládeže. Z nových verzí statutu POJ se ještě rychleji vytrácely prvky skautingu; kromě odstranění výběrovosti členství (čekatelství, odborné zkoušky) bylo opuštěno vnitřní členění POJ podle věkových kategorií, od nichž se dříve odvíjela odlišná metodika aktivit.“¹⁴

¹⁰Wikipedie. *Československý svaz mládeže*. 21. 11. 2022. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%BD_svaz_ml%C3%A1de%C5%BEE

¹¹ Junák – český skaut, z. s. *Historie skautingu*. 2022. [online]. Dostupné z: https://www.skaut.cz/skauting/historie/#about__history--5

¹²URMANOVÁ, Lenka (2011). *Pionýr: proměny organizace v průběhu sametové revoluce*. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií. Katedra studií občanské společnosti. Praha. Vedoucí práce: Mgr. Tereza Pospíšilová, M.A., Ph.D. [online]. Dostupné z: <https://adoc.pub/pionyr-promny-organizace-v-kontextu-sametove-revoluce.html> s. 13

¹³ KRÁTKÁ, Lenka. „Na základní škole jsem byl v Pionýru, jako většina dětí“. *Pionýrský kolektiv let padesátých a šedesátých ve vzpomínkové perspektivě*. 2021. [online]. Dostupné z: [file:///C:/Users/hcc/Downloads/2021%20AH%20USO%20-14%20-%202021%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/hcc/Downloads/2021%20AH%20USO%20-14%20-%202021%20(1).pdf) s. 154

¹⁴ KNAPÍK, Jiří. *Pionýři, malované děti? Pionýrská organizace ČSM a dětský kolektiv (1949-1968)*. Praha: NLN, s. r. o., 2022. s. 31

Tyto oddíly byly především založeny k výchově dětí a mládeže v komunistické ideologii. „V období do první poloviny 50. let se potenciál možností ovlivňovat děti prostřednictvím mimoškolní výchovy rychle naplňoval. Překotně se vytvářela organizace pionýrského hnutí, jehož nezbytnou oporou se stalo prostředí škol. Právě v nich byla první generace pounorových školáků konfrontována s nebyvale otevřeným působením ideologie a propagandy.

Na počátku 50. let vyrůstala síť školních družin pro děti zaměstnaných rodičů, v okresních městech se zřizovaly pionýrské domy; zatímco v roce 1951 jich působilo pět desítek, v roce 1955 se jejich počet v celostátním měřítku téměř zdvojnásobil. Do roku 1953 se rovněž citelně měnila skladba dětských časopisů.¹⁵ „Po „zakladatelském“ období se padesátá léta odvíjela ve znaku překotného vývoje, s důrazem na centralismus a administrativní způsoby řízení. Paralelně s tím rostla organizovanost dětí pionýrského věku: v červnu 1951 nově založená Pionýrská organizace ČSM registrovala zhruba třetinu dětí pionýrského věku, tedy od devíti do patnácti let; na začátku roku 1955 již byla organizovanost nadpoloviční, a v období mezi roky 1955 až 1958, mezi II. a III. sjezdem Československého svazu mládeže, vzrostla na 78,2 % (962 000 dětí).“¹⁶

„Zajímavý případ prolnutí mimoškolní výchovy a PO ČSM představují tzv. pionýrská zemědělská družstva na přelomu 50. a 60. let.“¹⁷ Tento fenomén se objevoval jen krátce koncem 50. a v první polovině 60. let 20. století.¹⁸ „Na jaře a v létě 1959 tedy začala v českých zemích vznikat první „pionýrská zemědělská družstva“.

¹⁵ KNAPÍK, Jiří. *Tzv. práce s dětmi jako součást socialistické mimoškolní výchovy v 50. a 60. letech*. 2017. [online]. Dostupné z: <https://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:3fa9f17b-ba66-41dc-83e6-d40c1f170540?article=uuid:6908ddd7-630d-4e9f-9e00-ab767578fc30> s. 198

¹⁶ KRÁTKÁ, Lenka. „Na základní škole jsem byl v Pionýru, jako většina dětí“. *Pionýrský kolektiv let padesátých a šedesátých ve vzpomínkové perspektivě*. 2021. [online]. Dostupné z: [file:///C:/Users/hcc/Downloads/2021%20AH%20USO%20-14%20-%202021%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/hcc/Downloads/2021%20AH%20USO%20-14%20-%202021%20(1).pdf) s. 154

¹⁷ KNAPÍK, Jiří. *Pionýři, malované děti? Pionýrská organizace ČSM a dětský kolektiv (1949-1968)*. Praha: NLN, s. r. o., 2022. s. 252

¹⁸ KNAPÍK, Jiří. *Pionýr družstevníkem? Pionýrská zemědělská hospodářství v letech 1959–1964*. 2020. [online]. Dostupné z: <https://sd.usd.cas.cz/pdfs/sod/2020/01/02.pdf> s. 59

Jejich vzorem se staly aktivity pionýrů ze zemědělských obcí na Krnovsku, kde do konce léta 1959 vzniklo šest pionýrských družstev v obcích Jindřichov ve Slezsku, Třemešná, Město Albrechtice, Lichnov, Osoblaha a Heřmanovice.¹⁹ „Vyjádření politické podpory Československého svazu mládeže předpokládalo, že pionýrská zemědělská hospodářství se v zemědělských oblastech stanou masovým hnutím.“²⁰ „Přestože se koncept pionýrských zemědělských hospodářství mohl opřít o aktuální sovětské vzory, námitky ze strany Ministerstva školství a kultury počátkem šedesátých let přetrvávaly a ještě se stupňovaly.“²¹ „„Bitva“, kterou Československý svaz mládeže sváděl s Ministerstvem školství a kultury, však byla již v tomto čase v podstatě dobojována. V letech 1963 a 1964 vlna nadšení pro zakládání pionýrských hospodářství ustávala a jejich počet se rychle snižoval. Jednotlivá hospodářství zmenšovala výměru, redukovala druhy pěstovaných plodin a chov drobného zvířectva. Omezila se role dětské samosprávy při jejich řízení, fakticky vše přecházelo opět do rukou dospělých, učitelů či pionýrských vedoucích. Pionýrské hospodářství s vlastními stanovami a dětským vedením se přeměnilo na specifický zájmový kroužek vesnických dětí staršího školního věku, tedy v podstatě na variantu školního klubu, který pečoval o školní pozemky a zahradu.“²²

Změny, které probíhaly v pionýrské organizaci v letech 1968 až 1970, měly velký podíl na podobě Pionýra do roku 1989. Nejprve se tedy podíváme na dobový kontext v ČSSR a v další části uvedeme nejdůležitější proměny v organizaci Pionýr. V souvislosti s liberalizací společnosti v 60. letech a zejména v roce 1968 začaly vznikat diskuse o transformaci pionýrské organizace.

¹⁹ KNAPÍK, Jiří. *Pionýr družstevníkem? Pionýrská zemědělská hospodářství v letech 1959–1964*. 2020. [online]. Dostupné z: <https://sd.usd.cas.cz/pdfs/sod/2020/01/02.pdf> s. 62

²⁰ KNAPÍK, Jiří. *Pionýr družstevníkem? Pionýrská zemědělská hospodářství v letech 1959–1964*. 2020. [online]. Dostupné z: <https://sd.usd.cas.cz/pdfs/sod/2020/01/02.pdf> s. 69

²¹ KNAPÍK, Jiří. *Pionýr družstevníkem? Pionýrská zemědělská hospodářství v letech 1959–1964*. 2020. [online]. Dostupné z: <https://sd.usd.cas.cz/pdfs/sod/2020/01/02.pdf> s. 81

²² KNAPÍK, Jiří. *Pionýr družstevníkem? Pionýrská zemědělská hospodářství v letech 1959–1964*. 2020. [online]. Dostupné z: <https://sd.usd.cas.cz/pdfs/sod/2020/01/02.pdf> s. 83

V šedesátých letech nastává politické uvolnění a demokratizace společnosti. V polovině ledna 1968 byl do vedoucí funkce KSČ zvolen Alexander Dubček, v březnu pak prezidentem Ludvík Svoboda. Rozvíjí se proces aktivizace společnosti. Změny se nevyhnuly ani jednotné organizaci Československého svazu mládeže, která se postupně rozpadla na 18 samostatných organizací. „Na jaře '68 došlo k uvolnění poměrů, které bylo i v Pionýru uchopeno jako příležitost k prosazení změn, po kterých volaly hlasy zevnitř organizace již zhruba deset let. Vyslyšela je I. národní konference pionýrských pracovníků Čech, Moravy a Slezska, která proběhla právě před 50 lety – 20. až 23. 6. 1968 v Seči. Na ní byla formálně i obsahově vytvořena samostatná česká organizace Pionýra. Byly schváleny nové stanovy a program a také zvoleno vedení v čele s básníkem Oldřichem Kryštofem.“²³

Normalizace po dubnu 1969 znamenala návrat ke státnímu dohledu nad pionýrskou organizací a k omezení její svobodné činnosti. Pionýrská organizace byla vystavena tlaku Komunistické strany.

„17. 11. 1969 se předsednictvo ÚV KSČ usneslo o nutnosti proměny oblasti společenských organizací dětí a stanovilo cíl: znovu vytvořit jednotnou organizaci dětí a mládeže.“²⁴ „ČRP 28. 8. 1970 konstatuje: „Plénium ČRP projednalo návrhy k ukončení činnosti českého Pionýra a schvaluje (...) zdůvodnění ukončení činnosti Pionýra.“ V následujících prověrkách byla řada představitelů Pionýra z let 1968-70 na ústřední, krajské, okresní i místní úrovni zbavena členství v KSČ, či potrestána nejvyššími stranickými tresty a následně existenčními postihy.“²⁵ Tyto události lze tedy označit jako konec samostatného Pionýra v ČSSR a obnovení samostatné činnosti se dočkáme až v roce 1990.

²³ Pionýr z. s. 1968 – 1970: *dva roky prázdnin pro Pionýr*. Tisková zpráva: 20. 6. 2018. Dostupné z: https://pionyr.cz/vyr_zpravy/TZ_50_vyrocí-samostatnosti-Pionyra.pdf

²⁴ KRTIČKA, Karel, BĚLOHLÁVEK, Martin. *Fakta o vývoji pionýrského hnutí v České republice 1949-1990*. Mozaika. Březen 2008. Příloha. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/dokumenty/?down=7a97f80b-96a8-4515-bef7-3b8576995409>

²⁵ KRTIČKA, Karel, BĚLOHLÁVEK, Martin. *Fakta o vývoji pionýrského hnutí v České republice 1949-1990*. Mozaika. Březen 2008. Příloha. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/dokumenty/?down=7a97f80b-96a8-4515-bef7-3b8576995409>

Po ukončení činnosti samostatné pionýrské organizace v roce 1970 je Pionýr spojen s Junáckou organizací a vzniká Pionýrská organizace Svazu socialistické mládeže (PO SSM). „Vytváření a další dění v PO SSM probíhalo v některých momentech podobně, jako PO ČSM v 50. letech. Byly obnovovány PS při školách, řadě mimoškolních pionýrských skupin bylo doporučeno, aby přešly k nějaké škole. Ale nepodařilo se zrušit všechny, některé zůstaly stále samostatné.“²⁶ Pionýr se tedy opět vrací ke své se školou spjaté variantě. Činnost je často formální, děti se účastní pionýrských akcí z povinnosti a vnímají Pionýr jako pokračování školy po vyučování. Podobně mnozí vedoucí dělají tuto práci kvůli tomu, aby měli body za společenské angažování při přijímačkách na střední či vysokou školu, ale jinak je práce s dětmi nezajímá. Mimoškolní oddíly naštěstí zcela nevymizely a stále v nich působí kvalitní vedoucí. Jak uvádí samotná organizace: „Ale dobrý základ a úsilí tisíců vedoucích, kteří chtěli být s dětmi a pro děti, nakonec vedlo v roce 1990 k ustavení současného sdružení Pionýr.“²⁷

²⁶ KRTIČKA, Karel, BĚLOHLÁVEK, Martin. Fakta o vývoji pionýrského hnutí v České republice 1949-1990. Mozaika. Březen 2008. Příloha. [online]. Dostupné z:

<https://pionyr.cz/dokumenty/?down=7a97f80b-96a8-4515-bef7-3b8576995409>

²⁷ KRTIČKA, Karel, BĚLOHLÁVEK, Martin. Fakta o vývoji pionýrského hnutí v České republice 1949-1990. Mozaika. Březen 2008. Příloha. [online]. Dostupné z:

<https://pionyr.cz/dokumenty/?down=7a97f80b-96a8-4515-bef7-3b8576995409>

2.2 Konference pionýrských pracovníků v Brně

V kontextu s polistopadovým vývojem roku 1989 v České Republice, byla svolána mimořádná celostátní konference pionýrských pracovníků se konala 20. ledna roku 1990 v Brně. Hlavním předmětem konference bylo rozhodování o budoucnosti Pionýra. „Na jednání konference bylo původně zvoleno 440 delegátů s hlasem rozhodujícím z celého Československa, tři se však mandátu vzdali, zbylo 437 delegátů. Do Kongresové haly Výstaviště v Brně jich přijelo 414, což je 94%! I toto číslo svědčilo o zájmu pionýrských pracovníků o změny v Pionýrské organizaci SSM a jejich nasměrování.“²⁸ Je však nutné zmínit, že přerod takové organizace nejde vždy hladce. Už na samotné konferenci na sebe narážely různé názory a zkušenosti. V následující části se podíváme především na přechodná ustanovení, která lze považovat za první krůčky k současné podobě organizace Pionýr.

Prvním a nejzásadnějším rozhodnutím, které delegáti učinili, bylo opuštění SSM a postupný přerod v novou nepolitickou organizaci. Jsou formovány nové ideály a cíle, které protěžují demokracii, rovnoprávnost a svobodu vyznání. V Prozatímních programových zásadách²⁹ Pionýra byla nově organizace vymezena jako: „Pionýr je samostatná společenská organizace dětí a jejich starších přátel působící na území ČSSR. Vychází ze zájmů a potřeb dětí, národů a národností naší vlasti, z tradic pionýrského hnutí a zkušeností dětských organizací u nás i v zahraničí.“³⁰ Vznikly také nové ideály, nové činnosti a především nové postavení Pionýra ve společnosti. Blíže se tedy podíváme na další Prozatímní programové zásady Pionýra³¹, které přinesla celostátní konference pionýrských pracovníků (CK PP).

²⁸ Mozaika Pionýra. Leden 1990. 2022. [online]. Dostupné z: <https://mozaika.pionyr.cz/leden-1990/>

²⁹ Kompletní formulace prozatímního dokumentu je v příloze mé práce.

³⁰ Pionýr z. s. Prozatímní programové zásady Pionýra. 20. 1. 1990. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/historie/mimkonf90/>

³¹ Pionýr z. s. Mimořádná celostátní konference pionýrských pracovníků 1990. 1990. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/historie/mimkonf90/>

Svaz socialistické mládeže se po Sametové revoluci rozpadl na několik organizací. Kromě Pionýra vznikla Česká tábornická unie a byl znovu obnoven Český Junák, Svaz skautů a skautek. Důležitým bodem tedy bylo i přerozdělení současného majetku: „Podle této dohody přecházejí uvedené základní právní subjekty s veškerým movitým i nemovitým majetkem včetně závazků a s právem používat jimi pronajaté klubovny do nových organizací (ČTU, Junák), kde opět utvoří základní právní subjekty nebo se začlení do jednotek již existujících v těchto organizacích.“³²

V závěru shrňme výsledky, které tato konference přinesla. „Bylo rozhodnuto, že organizace ponese název Pionýr/Pionier. Schváleny byly základní dokumenty obnoveného spolku, byť s označením prozatímní. Zvoleny byly nové nejvyšší orgány: Přípravná federální rada Pionýra a její předseda – Stanislav Klíma, Přípravná federální kontrolní a revizní komise Pionýra. Byl přijat text dopisu předsedovi vlády ČSSR Marianu Čalfovi a delegáti konference se dohodli, že vyšlou delegaci k prezidentu republiky V. Havlovi. Mimořádný sjezd Socialistického svazu mládeže byl vyzván, aby vzal na vědomí rozhodnutí o osamostatnění PO, která doposud byla součástí SSM, a schválil opatření, umožňující její osamostatnění bez zbytečných průtahů.“³³

³²Pionýr z. s. Čtyřdohoda o převodu majetku (1990). 1990. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/ctyrdohoda/>

³³ Mozaika Pionýra. Listopad 1990. 2022. [online]. Dostupné z: <http://mozaika.pionyr.cz/listopad-1990>

2.3 Charakteristika vývoje 1990 – 2000

„Mimořádný sjezd Socialistického svazu mládeže se konal za týden po MKPP, ve dnech 27. – 28. ledna 1990 v Praze. Měl podobně dynamický a bouřlivý průběh a přijal celou řadu rozhodnutí, která zcela zásadně ovlivnila i širší vnitropolitickou situaci. Byla vytvořena nástupnická organizace SSM – Svaz mladých a rovněž na něm došlo ke schválení osamostatnění Pionýra, jak žádala naše Mimořádná konference PP.“³⁴

Únor 1990 byl měsícem, kdy došlo k určitému prozření, že vytvoření nové organizace nebude tak jednoduché, jak většina členů doufala a že ti, kteří slibovali pomoc, svému slovu většinou nedostojí. 10. února 1990 se sešla Přípravná federální rada Pionýra s cílem řešit řadu problémů, mezi něž patřilo ekonomické zabezpečení Pionýra, s tím také spojené majetkové vypořádání se Svazem mladých, problém registrace organizace, pracovní-právní postavení vedoucích PS, ale především vytvoření úplné organizační struktury, což mělo mít za následek i požadovanou očistu od lidí, kterým nebylo důvěřováno. Výsledkem dlouhých jednání byl dopis okresním a obvodním radám Pionýra, ve kterém Přípravná federální rada Pionýra informovala členy o plánovaných krocích.³⁵

Návrh samostatné organizace Pionýr byl schválen ministerstvem vnitra 9. března 1990. Neznamenal to však vyřešení všech problémů nově vzniklé organizace. Ve vzduchu stále vysela otázka, zda název Pionýr nezměnit a zda si ponechat i symboly. Nelehkou situaci pro Pionýrskou organizaci zajistilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. V metodických pokynech zrušilo funkci vedoucího PS jako placené povolání. Tento krok znamenal likvidaci pro mnoho pionýrských skupin.³⁶

³⁴ Mozaika Pionýra. Leden 1990. 2022. [online]. Dostupné z: <https://mozaika.pionyr.cz/leden-1990/>

³⁵ HÁLKOVÁ, Lenka (2018). Pionýrská organizace na Domažlicku. Bakalářská práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Plzeň. Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská. [online]. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/32381/1/Bakalarska%20prace%20-%20Lenka%20Halkova.pdf> s. 16-17

³⁶ Mozaika Pionýra. Březen – za kamna vlezem? 2022. [online]. Dostupné z: <http://mozaika.pionyr.cz/brezen-za-kamna-vlezem>

V květnu 1990 byly prozatímní orgány nahrazeny Českou radou Pionýra a Slovenskou radou Pionýra. 5. a 6. května se konalo zasedání nově zvolených orgánů a společně ustanovili Federální radu Pionýra.³⁷

Nejdůležitějším bodem 2. zasedání ČRP byla dohoda o majetku tzv. čtyřdohoda. Tato dohoda zahrnovala i organizaci Pionýr, Českou tábornickou unii, Svaz mladých a Junáka. Dohoda řešila především přechod základních organizačních jednotek mezi organizacemi s veškerým majetkem a při dělení subjektu mělo dojít k vzájemnému vyrovnání mezi organizacemi.³⁸ I když se tyto organizace mezi sebou vyrovnaly, Pionýr stále bojoval o majetek, který patřil bývalému SSM. Tyto boje skončily v listopadu 1990, kdy bylo rozhodnuto, že majetek po SSM bude navrácen státu.³⁹

Poslední velká organizační změna přišla 31. prosince 1992. Československo se rozdělilo na dvě nezávislé republiky. Tímto vznikl samostatný český Pionýr a samostatný slovenský Pionier. Slovenská organizace Pionier však později úplně zanikla. Nahradila ji Dětská organizace Fénix, která vznikla v roce 1991 a se kterou dnešní Pionýr spolupracuje. Organizace Pionýr od roku 1993 do současné doby prodělala jen menší změny. V roce 2014 se z občanského sdružení stal zapsaný spolek a v letech 2015 a 2016 Pionýr přijal nový Program a Stanovy Pionýra.

³⁷Mozaika Pionýra. Květen ... Bod zlomu. 2022. [online]. Dostupné z: <http://mozaika.pionyr.cz/kveten>

³⁸Mozaika Pionýra. Červen – „Zvítězili jsme všichni!“ 2022. [online]. Dostupné z: <http://mozaika.pionyr.cz/cerven>

³⁹Mozaika Pionýra. Listopad 1990. 2022. [online]. Dostupné z: <http://mozaika.pionyr.cz/listopad-1990>

3. Porovnání činnosti pionýrské organizace před a po roce 1989

3.1 Činnost pionýrské organizace před rokem 1989

„Komunistický režim v Československu od svého počátku usiloval o zásadní změnu přístupu k mladé generaci a soustředil se na vytvoření takového systému, který by zaručil vzdělávání a výchovu mladých lidí v socialistickém duchu. Zvláštní místo zaujímal kategorií školou povinných dětí. Jejich výchovu ve smyslu ideologických požadavků zajišťovala nejen škola, ale také nově budovaná síť mimoškolních zařízení a spolu s nimi Pionýrská organizace ČSM (dále PO ČSM).“⁴⁰ „Základem ideově výchovné práce vedoucích s pionýry musí být vědecký marxisticko-leninský světový názor.“⁴¹ Činnost pionýrské organizace v totalitním režimu byla řízena Komunistickou stranou Československa. Podléhala komunistické propagandě a ideologii a v jejich duchu vychovávala mladé budovatele. „Pionýrská organizace SSM, dětská společenská organizace, usiluje o to, aby si děti veškerou činností a životem v pionýrských kolektivech, při své konkrétní práci podle výchovného systému osvojovaly vědecký světový názor, který je povede celým jejich dalším životem cestou aktivního budování socialistické a komunistické společnosti.“⁴²

V rámci činnosti pionýrské organizace byli její členi rozděleni do skupin podle věku. Nejmladší členi patřili do skupiny Jiskry, která zahrnovala děti ve věku 6 až 8 let. Následovala skupina pionýrů, která sdružovala děti ve věku 8 až 15 let. Tato skupina byla ještě dělena na dvě podskupiny – mladší a starší pionýři. Mladší pionýři byli děti od třetí do páté třídy. Starší pionýři byli děti od šesté do osmé třídy.

⁴⁰ KNAPÍK, Jiří. Jiskry v Pionýrské organizaci ČSM (1959 – 1967). 2021. [online].

⁴¹ SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie 2*. Ilustroval Jaroslav WEIGEL, ilustroval František ŠKODA. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 11

⁴² SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie 2*. Ilustroval Jaroslav WEIGEL, ilustroval František ŠKODA. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 11

Od 15 let se z dětí stávali instruktoři (mladí vedoucí). Poslední skupinou byli vedoucí, kteří museli být starší 18 let. Jiskry a pionýři měli své zákony a sliby. „Komunistická strana Československa svěřila SSM a jeho PO závažné úkoly při budování vyspělé socialistické společnosti. Tyto úkoly jsou také vyjádřeny v Zákonech pionýrů. Jsou proto programem výchovy nového člověka.“⁴³

Zákony Jisker:

1. Jiskra mluví pravdu.
2. Jiskra je zvědavá.
3. Jiskra ráda cvičí, zpívá, kreslí a hraje si.
4. Jiskra je pracovitá a pomáhá rodičům.
5. Jiskra chce být pionýrem.

Slib Jisker: „Slibuji dnes přede všemi,

jako jiskra jasná,

chci žít pro svou krásnou zemi,

aby byla šťastná.“⁴⁴

⁴³ SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie I*. Ilustroval Jaroslav WEIGEL, ilustroval František ŠKODA. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 81

⁴⁴ SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie I*. Ilustroval Jaroslav WEIGEL, ilustroval František ŠKODA. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 86

Zákony pionýrů:

1. Pionýr je oddaný své socialistické vlasti a Komunistické straně Československa.
2. Pionýr je přítelem Sovětského svazu a obhájcem pokroku a míru na celém světě.
3. Pionýr ctí hrdinství práce a boje.
4. Pionýr svým jednáním, učením a prací prospívá socialistické vlasti.
5. Pionýr je hrdý na svoji Pionýrskou organizaci SSM.
6. Pionýr se připravuje na vstup do Socialistického svazu mládeže.

Slib pionýrů: „Slibuji před svými druhy, že budu pracovat,

učit se a žít podle pionýrských zákonů,

abych byl dobrým občanem své milované vlasti,

Československé socialistické republiky,

a svým jednáním chránit čest

Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže.“⁴⁵

Výchovný systém a praktická činnost PO SSM byla rozdělena do tří částí s jednotnou soustavou závazných požadavků. Pro jiskry byly připraveny úkoly motivované vlastnostmi zvířat a Třemi plamínky pionýrského znaku. „Na základě výchovného systému PO SSM pro jiskry a pionýry byly vytvořeny povinné Plameny a Cesty i nástavbové, dobrovolné zájmové odznaky a odznaky odbornosti. Zatímco závazná část stanovovala minimum, kterého měl každý pionýr dosáhnout, dobrovolná část byla obsahově bohatší. Závaznou část tvořily u mladších pionýrů Plameny bystrosti, vytrvalosti a samostatnosti, u starších pionýrů to potom byly Cesty objevů, výkonů a činů. Poté následovala první nástavbová část, zájmové odznaky I., II. a III.

⁴⁵ SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie I*. Ilustroval Jaroslav WEIGEL, ilustroval František ŠKODA. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 80/81

kategorie.⁴⁶ U mladších pionýrů bylo možno získat odznaky: Mladý technik, Mladý přírodovědec, Mladý umělec, Mladý turista, Mladý sportovec a Mladý obránce vlasti. U starších pionýrů k nim přibyl ještě odznak nesoucí název Praktická dívka.

Druhá nastavbová část, odznaky odbornosti, již vyžadovala specializaci dítěte v určitém odvětví lidské činnosti. K získání odznaku bylo zapotřebí prokázat odborné znalosti v oblasti politickovýchovné, technické, přírodovědné, kulturně umělecké, sportovní, nebo turistickobraně.⁴⁷ Cílem činnosti pionýrské organizace před Sametovou revolucí v roce 1989 byla především výchova budoucích budovatelů socialismu. Výchovné působení organizace podléhalo Komunistické straně Československa, bylo centrálně plánované a stranická politika byla neodmyslitelnou součástí.

⁴⁶ Viz. Příloha 3 - Tabulka 1 – Činnost pionýrské organizace před rokem 1989 – Pionýrské Cesty a Plameny

⁴⁷ ROTREKLOVÁ, Jana (2019). Pionýrská organizace a její fungování v kontextu socialistické výchovy v 70. letech 20. století. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Historický ústav. Brno. Vedoucí práce: Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D. [online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/pz7u9/Magisterska_prace.pdf. s. 29

3.2 Činnost pionýrské organizace po roce 1989

Revoluční rok 1989 přinesl na území Československa mnoho změn. Nejcitelnější byl přechod od totalitního k demokratickému politickému zřízení. Sametová revoluce otevřela dveře novým možnostem, novému smýšlení a novým potřebám. Nastalo období celkové reorganizace. Velké změny proběhly i v pionýrské organizaci. Blíže nahlédneme do změn v činnosti a programu. „Název Pionýr svazuje organizaci, především v očích veřejnosti, s totalitním obdobím, s PO SSM jako monopolní, manipulovanou organizací orgány KSČ, SSM, státu. Změna názvu by však vedla k odsuzování, „převlékání kabátů“, ani bychom tím nic nevyřešili, protože v organizaci v tomto období zůstávají pracovat členové PO SSM a přijímáme řadu kladných prvků. Záleží na činnosti, zda si organizace vybuduje uznávanou pozici ve společnosti. Doporučujeme zachovat název Pionýr.“⁴⁸

„Pionýr je demokratické, samostatné, na politických stranách a hnutích nezávislé dobrovolné sdružení dětí, mládeže a dospělých. Zabývá se obhajobou a zabezpečováním uspokojování zájmů a oprávněných potřeb dětí a ostatních členů organizace. Vytváří, nebo se spolupodílí na vytváření podmínek pro splnění těchto cílů. Své členy zapojuje především formou osvětové, kulturně výchovné, zájmové (sportovní, technické, přírodovědné atd.), rekreační, rekondiční a charitativní činnosti.“⁴⁹ „Východiskem při tvorbě koncepce Pionýra nám bude pojetí dítěte a výchovy. Dítě již nelze chápat jako objekt, se kterým dospělý obratně manipuluje podle centrálně stanovených norem. Dítě je aktivní subjekt, spolutvůrce svého kolektivu a i sama sebe. Výchovu v Pionýru chápeme jako vzájemné ovlivňování dětí a vedoucích, které obohacuje obě strany.

⁴⁸Pionýr z. s. „*Kdo jsme? Odkud a kam jdeme?*“ (1990). 1990. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/historie/kdojsme90/>

⁴⁹Pionýr z. s. *Stanovy Pionýra* (1991). 1991. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/historie/stanovy91/>

Dětství není jen přípravou na produktivní dospělost. Je to stejně hodnotné životní období a Pionýr chce přispět k tomu, aby je dítě prožilo šťastně, s úměrnou citovou, rozumovou, tělesnou i pracovní zátěží. Pionýr spoluvytváří život svých členů a tím je vychovává.⁵⁰ „Z toho vychází obsah činnosti a stanovené výchovné cíle, formy a metody práce užívané v pionýrských kolektivech. Bohatá a zajímavá činnost je navíc i předpokladem bezpečného prostředí, protože nevytváří prostor pro rizikové situace plynoucí z neorganizovanosti a nudy.“⁵¹

Cílem osamostatněné pionýrské organizace bylo a je vychovávat děti v duchu demokracie bez ohledu na jejich rasu, vyznání a sociální postavení. Ideály Pionýra, jež jsou základní osnovou výchovné práce organizace, vycházejí z tradičních evropských hodnot a pravidel chování. Jejich cílem je vychovat slušné a aktivní občany, lidi vnímavé a ohleduplné k bezprostřednímu i širšímu okolí.

⁵⁰ Pionýr z. s. „*Kdo jsme? Odkud a kam jdeme?*“ (1990). 1990. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/historie/kdojsme90/>

⁵¹ Pionýr z. s. *Směrnice o hlavní činnosti Pionýra*. 2007. Dostupné z: <https://pionyr.cz/dokumenty/?down=dd3be7bf-4e81-4ece-91fd-ff29d6cc7e6a>. s. 6

3.3 Symboly před rokem 1989

„Komunistická strana svěřila rudý prapor – symbol pokroku a mládí světa – také dětem, pionýrům. Pro ně je zpodobněním hrdinství, vítězství, práce, pionýrské cti a slávy. Proto má Pionýrská organizace rudé prapory, proto nosí pionýři jejich část – rudý pionýrský šátek, mají svůj odznak, heslo, zdraví pionýrským pozdravem. To je symbolika Pionýrské organizace SSM. Vyjadřuje její spojení s revolučním odkazem, tradicemi a také svazek s mezinárodním pionýrským hnutím.“⁵²

Rudý prapor PO SSM byl nejvyšším symbolem předrevoluční pionýrské organizace. Ten byl organizaci věnován ústředním výborem Komunistické strany při 25. výročí založení Pionýrské organizace v Československu, který byl uložen V Domě československých dětí na Pražském hradě. Rudý prapor byl také symbolem svazku mezi Pionýrskou organizací a Komunistickou stranou.⁵³ Dalším neodmyslitelným symbolem předrevolučního Pionýra byl rudý šátek. Jeho tři cípy měly představovat tři generace, které se podílely na budování socialismu a komunismu, tedy generaci pionýrů, členů Svazu mládeže a komunistů. Šátek byl udělen po složení pionýrského slibu jako forma důkazu příslušnosti k pionýrské organizaci.⁵⁴

Mezi symboly také patřil znak Pionýrské organizace SSM.⁵⁵ „Je v něm zobrazena státní vlajka, kniha a tři plameny. Symbolizují hlavní cíle Pionýrské organizace SSM: lásku k rodné zemi a jednotu dětí celého našeho socialistického státu, spojení naší organizace s mezinárodním pionýrským hnutím, svazek tří generací a význam vědění a poznání pro budování nové společnosti.“⁵⁶

⁵² SVATOŠ, Zdeněk. Pionýrská encyklopedie 1. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 82.

⁵³ SVATOŠ, Zdeněk. Pionýrská encyklopedie 1. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 82.

⁵⁴ SVATOŠ, Zdeněk. Pionýrská encyklopedie 1. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 83.

⁵⁵ Viz. Příloha 4 - Seznam obrázků a fotografií – Obrázek 1

⁵⁶ SVATOŠ, Zdeněk. Pionýrská encyklopedie 1. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 83

Dalšími symboly byl pionýrský pozdrav a heslo. „Pionýři zdraví pionýrským pozdravem pravicí s otevřenou dlaní a semknutými prsty, zdviženou nad čelem. Pozdrav vyjadřuje základní myšlenku mezinárodního dělnického hnutí, proletářského internacionalismu: svazek pracujících pěti dílů světa, jejich zájmy pionýr klade nad své vlastní zájmy.“⁵⁷ Pionýrské heslo se skládalo ze dvou částí, z výzvy a odpovědi na ní. „Výzva: K budování a obraně socialistické vlasti – buď připraven! Odpověď: Vždy připraven!“⁵⁸ Vlastní znak měly i Jiskry. Znak osahoval knihu s rudou hvězdou ve zlatém poli, která byla obehnána rudým kruhem s náznakem třech plamíneků na vrchu.⁵⁹

⁵⁷ SVATOŠ, Zdeněk. Pionýrská encyklopedie 1. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 83.

⁵⁸ SVATOŠ, Zdeněk. Pionýrská encyklopedie 1. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. s. 84.

⁵⁹ Viz. Příloha – Seznam obrázků a fotografií – Obrázek 2

3.4 Symboly po roce 1989

Současnými symboly organizace Pionýr jsou název a znak⁶⁰. V dnešní době se jedná spíše o jednotlivé prvky organizace. „Dále mohou být používány: pionýrský odznak, kterým je otevřená kniha a státní vlajka na pozadí s plameny; maskot; pozdrav; součásti oděvu (šátky, košile, trička apod.); značení (nášivky, odznaky a domovenky apod.).“⁶¹

„Od roku 2007 je ve znaku Pionýra vpravo vzhůru směřující vlaštovka na pozadí trikolory, která byla původně oficiálním logem Pionýra. Vlaštovka má být symbolem štěstí a jara, počátku nového života a její let vzhůru má znázorňovat pokrok, poznávání a úsilím o naplnění sedmi ideálů Pionýra – paměť, pomoc, poznání, pravda, přátelství, překonáním a příroda.⁶² Trikolora by měla prezentovat myšlenku vlastenectví a občanství, převažující bílá pak pravdu, mír a naději. Celkové uspořádání znaku je kruhové, což má značit planetu Zemi a vyjadřovat demokratický princip rovnosti práv a povinností členů Pionýra. Mimo jiné je ve tvaru znaku vidět i stylizovaný list lípy jako další symbol vlastenectví.“⁶³

⁶⁰ Viz. Příloha 4 - Seznam obrázků a fotografií – Obrázek 3

⁶¹ Pionýr z. s. Stanovy Pionýra a Program. [online]. 1. 1. 2022.

Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/dokumenty/stanovy-a-program/#program>

⁶² Viz. Příloha 4 – Soubor obrázků a fotografií – Obrázek 4

⁶³ HÁLKOVÁ, Lenka (2018). Pionýrská organizace na Domažlicku. Bakalářská práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Plzeň. Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská. [online]. Dostupné z:

<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/32381/1/Bakalarska%20prace%20-%20Lenka%20Halkova.pdf>

4. Současná podoba organizace Pionýr

4.1 Vymezení současné organizace Pionýr

„Pionýr, z. s. (dále v těchto stanovách jen „Pionýr“) je demokratický, dobrovolný, samostatný a nezávislý spolek dětí, mládeže a dospělých. Předmětem hlavní činnosti Pionýra je veřejně prospěšná činnost.“⁶⁴ „Podporuje tvorbu a naplňování zejména sociálních, kulturních a sportovních programů, především s ohledem na ochranu práv dětí a rozvíjení jejich volnočasových aktivit. Zabývá se osvětovou, výchovnou, vzdělávací, charitativní činností; obhajobou a uspokojováním zájmů a oprávněných potřeb dětí a mládeže bez ohledu na jejich členství ve spolku.“⁶⁵

Organizace Pionýr je neziskovou organizací, která se nachází na území České republiky, ale není státem zřizovaná. Pionýr je zaměřen na volný čas dětí a mládeže a je tvořen především dobrovolníky. Díky dlouholetému působení získala organizace Pionýr i statut Státem uznaná organizace, který uděluje Ministerstvo školství. Po právní stránce je Pionýr zapsaným spolkem.

Vysvětleme si podrobněji, co znamenají pojmy nestátní nezisková organizace, státem uznaná organizace a zapsaný spolek. Nestátní neziskovou organizaci lze nejlépe vystihnout definicí autorů Salomona a Anheiera.⁶⁶ Autoři popisují nestátní neziskové organizace jako strukturované, soukromé, neziskové, samosprávné a dobrovolné. Titul Státem uznaná organizace je formou státní garance kvality činnosti organizace a současně morálním oceněním činnosti NNO. Titul je udělován na základě žádosti a při splnění vyhlášených podmínek.⁶⁷

⁶⁴ Pionýr z. s. Stanovy Pionýra a Program. [online]. 1. 1. 2022.

Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/dokumenty/stanovy-a-program/#program>

⁶⁵ Pionýr z. s. Stanovy Pionýra a Program. [online]. 1. 1. 2022.

Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/dokumenty/stanovy-a-program/#program>

⁶⁶ SALOMON, L. M., ANHEIER, H. K. 2002. Definding of the Nonprofit Sector. A Gross National Analysis. Manchester University Press, 1997 podle: ŠKARABELOVÁ, S. a kol. Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 2002.

⁶⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Organizace uznaná MŠMT pro oblast práce s dětmi a mládeží. 2015. [online]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/organizace-uznana-msmt-pro-oblast-prace-s-detmi-a-mladezi>

Podstatou, základním požadavkem, který musí spolek splňovat, je členství a fungující spolková samospráva. To znamená, že spolek musí mít členskou základnu, která je schopná aktivně rozhodovat o chodu a o činnosti spolku a není svázána závislými vztahy vůči spolku, čímž se rozumí zejména svázanost v rámci pracovního práva. Členové, aby mohli zachovávat podstatu spolkové samosprávy, nemohou být současně zaměstnanci spolku.⁶⁸

Pionýrská organizace vzdělává a proškoluje dobrovolníky pro práci s dětmi. Garanty školení jsou lidé s mnohaletými zkušenostmi a potřebným vzděláním v daném oboru. „Pionýr zajišťuje vzdělávání dobrovolných pracovníků, je držitelem akreditace MŠMT ke školení vedoucích dětských kolektivů, hlavních vedoucích táborů, zdravotníků zotavovacích akcí a hospodářů v občanském sdružení“⁶⁹.

Sídlo organizace Pionýr je v Praze 1, Senovážné náměstí 977/24. Pionýr také v dnešní době používá vlastní jednotící prvky jako je název a znak: vpravo vzhůru směřující vlaštovka na pozadí trikolory.

⁶⁸ Česká advokátní komora. Co se změnilo pro občanská sdružení. 15. 8. 2014. [online]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=13327>

⁶⁹ Pionýr z.s. Výroční zpráva Pionýr v roce 2009. 2009. [online]. Dostupné z: https://pionyr.cz/vyr_zpravy/2009_34.pdf

4.2 Organizační struktura organizace Pionýr

Organizace Pionýr má jasně organizovanou strukturu. Nejvyššími orgány organizace jsou Výroční zasedání Pionýra (VZP) a Česká rada Pionýra (ČRP). Pro zajištění plnění účelu pionýrské organizace jsou zakládány tzv. pobočné spolky. Pobočnými spolky jsou podle § 219 zákona č. 89/2012 Sb. pionýrské skupiny (PS), pionýrská centra (PC) a krajské organizace Pionýra (KOP).

Výroční zasedání Pionýra je svoláváno nejméně jednou za pět let předsedou Pionýra. Účastní se ho zvolení delegáti pionýrských skupin a krajských organizací. Výroční zasedání Pionýra rozhoduje o změnách Stanov Pionýra a Programu Pionýra, hodnotí a plánuje činnost organizace. „Výroční zasedání Pionýra volí a odvolává předsedu a na jeho návrh místopředsedy Pionýra v pořadí (dle získaných hlasů), ekonoma Pionýra a další členy VV ČRP, dále volí a odvolává předsedu, místopředsedu a členy Kontrolní komise Pionýra a předsedu, místopředsedu a členy Rozhodčí komise Pionýra.“⁷⁰

Česká rada Pionýra je předsedou svolávána minimálně jednou ročně. ČRP řídí spolek mezi Výročními zasedáními Pionýra a rozhoduje o jednacích řádech orgánů celorepublikové úrovně, vnitřních směrnicích spolku, rozpočtu a závažných ekonomických otázkách, uděluje a odnímá vyznamenání. Zřizuje také pracovní orgány, které zajišťují po obsahové a organizační stránce dílčí úseky činnosti spolku. Schvaluje účetní závěrku a rozhoduje o vyloučení členů. Výkonným orgánem ČRP je Výkonný výbor České rady Pionýra (VV ČRP).

Pionýr má také svého předsedu, který je statutárním orgánem a je oprávněn za organizaci jednat ve všech záležitostech. Dále má organizace dva místopředsedy, ekonoma Pionýra, Kontrolní a Rozhodčí komisi Pionýra.

⁷⁰ Pionýr z. s. Stanovy Pionýra a Program. [online]. 1. 1. 2022.
Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/dokumenty/stanovy-a-program/#program>

Pionýrská skupina je organizační jednotkou, která řídí své oddíly a kluby. PS je právnickou osobou má tedy svá práva a povinnosti. Orgány pionýrské skupiny jsou Rada pionýrské skupiny, Vedení pionýrské skupiny, Vedoucí pionýrské skupiny, Hospodář a Revizor pionýrské skupiny. Pionýrská centra jsou zpravidla zřizována za účelem zajištění servisní činnosti pro pobočné spolky. Krajské organizace Pionýra jsou zřizovány k zajištění činnosti spolku v rámci jednotlivých krajů České republiky. Orgány KOP jsou Krajská rady Pionýra (KRP), Výkonný výbor krajské rady Pionýra (VV KRP), předseda a hospodář KRP, kontrolní komise KRP.⁷¹

Pionýrské skupiny vybrané ke zkoumání spadají pod Plzeňskou krajskou organizaci Pionýra. Ta se řadí k těm největším. Má pod sebou 31 pionýrských skupin. Největší počet PS se nachází v Praze (36 PS) a v Jihomoravském kraji (33 PS). V počtu PS jsou dále v pořadí Střední Čechy (25 PS), Moravskoslezský kraj (19 PS), kraj Vysočina (18 PS). Olomoucký a Zlínský kraj jsou sloučeny pod společnou KOP a dohromady mají 17 pionýrských skupin. Další v pořadí je Královeshradecký kraj (15 PS), Pardubický kraj (14 PS) a Ústecký kraj (10 PS). Nejmenší počet pionýrských skupin se nachází v Libereckém kraji (8 PS) a v Jihočeském kraji (6 PS). Celkem má organizace Pionýr přes 14 000 členů různých věkových kategorií.

⁷¹Pionýr z. s. Stanovy Pionýra a Program. [online]. 1. 1. 2022.
Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyr/dokumenty/stanovy-a-program/#program>

5. Vybrané pionýrské skupiny okresu Klatovy

5.1 Pionýrská skupina Otava Sušice

5.1.1 Obecné informace o skupině

V dnešní době má skupina okolo sto členů a členská základna se každým rokem rozšiřuje. Klubovna pionýrské skupiny Otava se nachází na adrese Nuželická 60. Skupina funguje na bázi celoroční pravidelné činnosti. V současné době má skupina dva dětské oddíly „Šumaváci“ a „Marnýýý“. Pořádá pravidelné každotýdenní schůzky, víkendové akce, akce pro veřejnost a letní čtrnáctidenní tábor. Současným hlavním vedoucím PS Otava Sušice je pan Petr Darda. Jádrem sušické pionýrské skupiny tvoří několik rodin, které ve skupině působí desítky let. Jsou to především Špírkovi, Vejdělkovi, Klímovi, Václovi, Čubovi, Klímovi a Dardovi.

5.1.2 Vývoj skupiny v letech 1990 – 2000

Úvodem je třeba říci, že veškeré záznamy a kroniky skupiny, které se týkají zkoumaného období, byly zničeny v roce 2002 velkou povodní. Ve svém zkoumání vývoje skupiny tedy z velké části spoléhám na rozhovory s pamětníky skupiny a na článek vydaný v pionýrském časopisu „Mozaika“, který vychází z rozhovoru s bývalou hlavní vedoucí skupiny Pavlou Špírkovou. Toto řešení není zcela optimální. Záznamy ze zkoumaného období nejsou uc“ ani v Klatovském nebo Plzeňském archivu ani v archivu Plzeňské krajské organizace Pionýra, která vznikla až v roce 2000.

Počátkem pionýrské skupiny Otava Sušice je rok 1968, doba existence samostatného českého Pionýra, kdy v Sušici vznikla mimoškolní pionýrská skupina pod vedením Pavly Špírkové (1941 - 2017). Tato skupina začínala se sedmdesáti členy a do roku 1970 jich bylo přes pět set. Vlivem událostí ve společnosti skupina zaniká v roce 1970, kdy je opět pionýrská činnost pevně svázána se školami.

Znovuobnovení samostatné mimoškolní pionýrské skupiny přichází až v roce 1990.⁷² Vedoucím skupiny je zvolena opět Pavla Špírková, která byla skupinovou vedoucí přes čtyřicet let. Pavla byla za své zásluhy a aktivní činnost v Pionýru vyznamenána nejvyšším oceněním pionýrské organizace „Křišťálovou vlaštkou“.

Začátky nebyly pro sušickou pionýrskou skupinu jednoduché. Členi se scházeli v malé nevyhovující klubovně nedaleko sušického nádraží, kterou v roce 2002 zasáhla povodeň a zcela ji zničila. Nastalo tedy hledání nových vyhovujících prostorů pro zázemí pionýrské skupiny. Po několika neúspěšných pokusech našla skupina svůj domov v prostorách Základní umělecké školy v Sušici. V počátcích fungování samostatné skupiny se členská základna pohybuje mezi 110 až 130 členy. Pokud tato čísla srovnáme s rokem 1970, narazíme na citelný úbytek členů. Od roku 1990 až do dnešní doby nezaznamenáváme další drastické výkyvy v počtu členů.

Zmínku o fungování pionýrské skupiny Otava Sušice nacházíme v místním tisku Sušické noviny v roce 1999.⁷³ Skupina v novinách zveřejnila nabídku letních táborů, které pořádala. Nabídnut byl desetidenní tábor v Podmoklech pro děti předškolního věku a čtrnáctidenní tábor v Kunkovicích pro děti školního věku. Skupina tedy pořádala dva letní tábory. V dnešní době PS Otava pořádá je jeden letní tábor.

V Sušických novinách z 18. června 1999⁷⁴ je zveřejněn skupinou článek o dnes již tradiční akci pořádané k příležitosti oslav města Sušice. Pohádkový les je největší akcí, kterou skupina pořádá pro veřejnost. První ročník navštívilo 500 dětí s doprovodem. Celkový počet návštěvníků se tedy pohyboval okolo 1000. Zdá se, že se skupina velmi dobře vypořádala se změnami, které přinesla Sametová revoluce a v průběhu porevolučních let funguje skupina velmi dobře.

⁷²Mozaika Pionýra. Seznamte se: Nesmrtelné oddíly – PS Otava. 2022. [online]. Dostupné z: <https://mozaika.pionyr.cz/seznamte-se-nesmrtelne-oddily-ps-otava/>

⁷³Občanské sdružení Pionýr. *Kam na prázdniny?* Sušické noviny. 7. 5. 1999. Dostupné z: <https://www.kulturasusice.cz/userfiles/dba3cbdb2b8fa535859c1d3dbfcf4d9c.pdf>. s. 2

⁷⁴ŠPÍRKOVÁ, Pavla. *Pohádkový les*. Sušické noviny. 18. 6. 1999. Dostupné z: <https://www.kulturasusice.cz/userfiles/6f02e383659a05ed4c951e837ae73b9c.pdf> .s.

V Sušici zároveň s Pionýrem funguje i skautská organizace, která zde má své středisko Vydří stopa. Pod toto středisko spadají oddíly ze Sušice, Hartmanic, Hlavňovic a Kašperských Hor. Dohromady je to devět skautských oddílů.⁷⁵ Myslím si, že ani jedna z organizací nedělá mezi dětmi rozdíly. Do skautských i pionýrských oddílů dochází děti z různých rodinných poměrů i například děti s různými poruchami učení. V Sušici nejsou vazby mezi Skautem a Pionýrem nijak napjaté ani těsně svázané. Každá z organizací si razí „to svoje“, ale panuje vzájemná shoda v tom, že se tak děje hlavně kvůli dětem a ty jsou nejpřednější.

Já jsem se členem pionýrské skupiny Otava Sušice stala v roce 2008. Od dětství jsem jezdila na letní tábory, víkendové akce a také chodila každý týden na schůzky. Na svá dětská léta v Pionýru mám krásné zážitky. Postupem času jsem podstoupila školení na instruktora, vedoucího a hlavního vedoucího tábora. S ostatními vedoucími tvoříme skvělou partu a rádi společně připravujeme akce pro děti. Jak říkáme u nás, jsme taková „velká pionýrská rodina“.

⁷⁵ Skautské středisko Vydří stopa Sušice. Dostupné z: <https://vydristopa.cz/>

5.2 Pionýrská skupina Prácheň Horažďovice

5.2.1 Obecné informace o skupině

Pionýrská skupina Prácheň se nachází ve městě Horažďovice. Svůj název přebrala od nedaleké zříceniny Prácheň. Největším oddílem jsou „Otaváci“. Pod skupinu také spadá airsoftový oddíl „OPAT“ (Otavsko-prácheňský airsoftový team) a oddíl „Starší“. Vedoucím skupiny je už po několik let Jiří Stulík. Otavácká klubovna se nachází v areálu zámku v Horažďovicích. Skupina provozuje celoroční činnost, pořádá víkendové akce a letní dětský tábor na nedaleké táborové základně. Dnešní členská základna se pohybuje kolem 150 členů.

První zmínky o pionýrské skupině Prácheň pocházejí z roku 1964. Skupina vznikla společně s druhou základní školou v Horažďovicích. Dle dochovaných kronik se skupina aktivně podílela ve veřejném dění (pomoc v zemědělství, příprava besídek k MDŽ) a pořádala akce pro děti a mládež. V té době měla členská základna asi 450 členů.

5.2.2 Vývoj skupiny v letech 1990 – 2000

K výzkumu vývoje pionýrské skupiny Prácheň jsem využila dobové kroniky skupiny z let 1983 – 1995 a 1995 -2009, rozhovory s pamětníky a internetové stránky skupiny.

Skupina Prácheň po svém osamostatnění v roce 1990 čelila několika zásadním problémům. Po Sametové revoluci se skupina skoro rozpadla. Ve vedení zůstalo jen pět členů. Klubovna byla ze školy přesuta do pronajatého prostoru v domě bez potřebného vybavení a elektřiny. Můžeme tedy konstatovat, že skupina po revoluci začínala zcela od nuly. Ze záznamů v dobových kronikách lze vyčíst pokles i dětských členů skupiny. Skupina měla v druhé polovině roku 1990 asi 25 dětských členů. Zásluhou neochvějného nadšení vedoucích i dětí nadále probíhaly schůzky oddílu, besídky, výlety a tábory. Zásluhou pravidelné činnosti se rozrůstala členská základna. Už v roce 1992 se letního tábora zúčastnilo zhruba 50 dětských táborníků.

Většina táborníků byli přímo členy skupiny. V kronikách skupiny můžeme vyčíst, že každým rokem členů přibývalo. Magickou hranici sta členů pokořila skupina v roce 2012.

V Horažďovicích má zastoupení i skautská organizace. Skauti zde mají své středisko Prácheň s klubovnou. Fungují zde tři oddíly: Hvězdičky, Tygřici a Modré želvy/ Perly, které mají dohromady kolem 40 členů.⁷⁶ Mezi organizacemi Skaut a Pionýr není v Horažďovicích znát žádné napětí ani zášť. Organizace vedle sebe v poklidu existují.

Pojďme si shrnout fakta o vývoji pionýrské skupiny Prácheň Horažďovice. Skupina v roce 1990 čelila svému zániku. Odpoutáním od školy přišla skupina o své zázemí a musela se přesunout do nevyhovujícího nájmu. Značně utrpěla i členská základna. Ve vedení skupiny zbylo jen pět členů. Dětských členů bylo 25. Díky nadšení dospělých i dětí se postupně rozšiřovala členská základna a zlepšovalo se zázemí. V závěru chci mnohokrát poděkovat pionýrské skupině Prácheň Horažďovice za zapůjčení vzácných kronik a dokonalou vstřícnost a spolupráci.

⁷⁶ Skautské středisko Prácheň Horažďovice. Dostupné z: <https://strediskoprachen.skauting.cz/>

5.3 Pionýrská skupina Tuláci Klatovy

5.3.1 Obecné informace o skupině

Samostatná skupina Tuláci vznikla až v roce 1990 a jeho předrevoluční historie je poněkud spletitější. 1. dívčí oddíl Táborník, ze kterého skupina vznikla, byl nejdříve skautský a byl zaměřen především na turisticko-tábornickou činnost.

Skautská organizace působí v Klatovech od roku 1914. V průběhu času byla několikrát zrušena a znovuobnovena. V roce 1971 přešel oddíl pod Okresní dům pionýrů a mládeže v Klatovech.⁷⁷

Zkoumání vývoje pionýrské skupiny Tuláci Klatovy bylo velmi specifické. Skupina v daném období nevedla žádné kroniky a nezbyly ani žádné dobové záznamy. Využila jsem tedy rozhovory s manželi Brandovými, kteří skupinu provází od počátku, tedy od roku 1985. MVDr. Václav Brand je hlavním vedoucím skupiny a jeho žena Vladimíra je vedoucí jednoho z oddílů skupiny. Použila jsem také internetové stránky skupiny⁷⁸ a články v pionýrském časopisu Mozaika⁷⁹.

5.3.2 Vývoj skupiny v letech 1990 - 2000

Samostatná pionýrská skupina, Tuláci Klatovy, vznikla v roce 1990. První změnou byl nový název. Původní název Táborníci byl navrácen obnovenému skautskému oddílu a nově vzniklá pionýrská skupina přijala název Tuláci. Skupina vznikla z oddílu, a proto měla v začátku jen patnáct členů. Zbytek předrevolučních pionýrských oddílů se vrátil ke Skautu. Tuláci se ke Skautu nevrátili, protože idea samostatného Pionýra jim byla bližší než klasický skauting.

Z majetkového hlediska na tom skupina nebyla dobře.

⁷⁷ VÁCLAVÍČKOVÁ, Dana (2016). 100 let skautingu na Klatovsku. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. České Budějovice. Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D. [online]. Dostupné z: https://theses.cz/id/ophl76/BP_Vclav_kov2.pdf

⁷⁸ Pionýrská skupina Tuláci Klatovy. *O nás*. Dostupné z: <https://www.tulaciklatovy.cz/index.php>

⁷⁹ Mozaika Pionýra. Seznamte se: PS Tuláci Klatovy. 2022. [online]. Dostupné z: <https://mozaika.pionyr.cz/seznamte-se-ps-tulaci-klatovy/>

V začátcích svého působení neměli žádné zázemí. Scházeli se tedy v altánech a sklepích. Později byly skupině nabídnuty k pronájmu skromné prostory v klatovském Domě dětí a mládeže. Teprve před několika lety se Tulákům z Klatov podařilo získat vlastní klubovnu do dlouhodobého pronájmu od města, kterou vlastními silami zvelebují. I přes nepříznivé podmínky skupina od roku 1990 pořádá letní tábory, výlety do přírody a pravidelné schůzky. Pravidelná činnost jim také pomohla rozšířit členskou základnu na dnešních 70 aktivních členů ve čtyřech oddílech. Myslím si, že je to velký úspěch. Berme ohled na to, že v Klatovech a jejich okolí má dominantnější vliv skautská organizace. Jsou zde dvě skautská střediska Javor⁸⁰ a Královák⁸¹. Skautské středisko Javor má čtyři oddíly a středisko Královák má oddílů pět. Organizace spolu vycházejí a jsou provázány přátelstvím členů obou organizací.

V závěru shrňme fakta. Pionýrská skupina Tuláci Klatovy byla původně součástí skautské organizace jako oddíl Táborníci. Tento oddíl byl zaměřen především na turisticko-tábornickou činnost. Když byl skaut zakázán, přešly oddíly pod pionýrskou organizaci. Po Sametové revoluci oddíl Táborníci zůstal pod pionýrskou organizací a ostatní oddíly se vrátily ke Skautu. Název Táborníci byl navrácen skautské organizaci a z oddílu se stali Tuláci Klatovy. Z původních 15 členů se skupina do dnešní doby rozrostla na 70. V nedávné době se Tulákům podařilo získat do pronájmu vlastní klubovnu, kde pionýrská organizace pořádá pravidelné schůzky a další akce.

⁸⁰ Skautské středisko Javor. Dostupné z: <https://javor.info/>

⁸¹ Středisko Královák Klatovy. Dostupné z: <https://kralovak.skauting.cz/>

6. Rozhovory s pamětníky

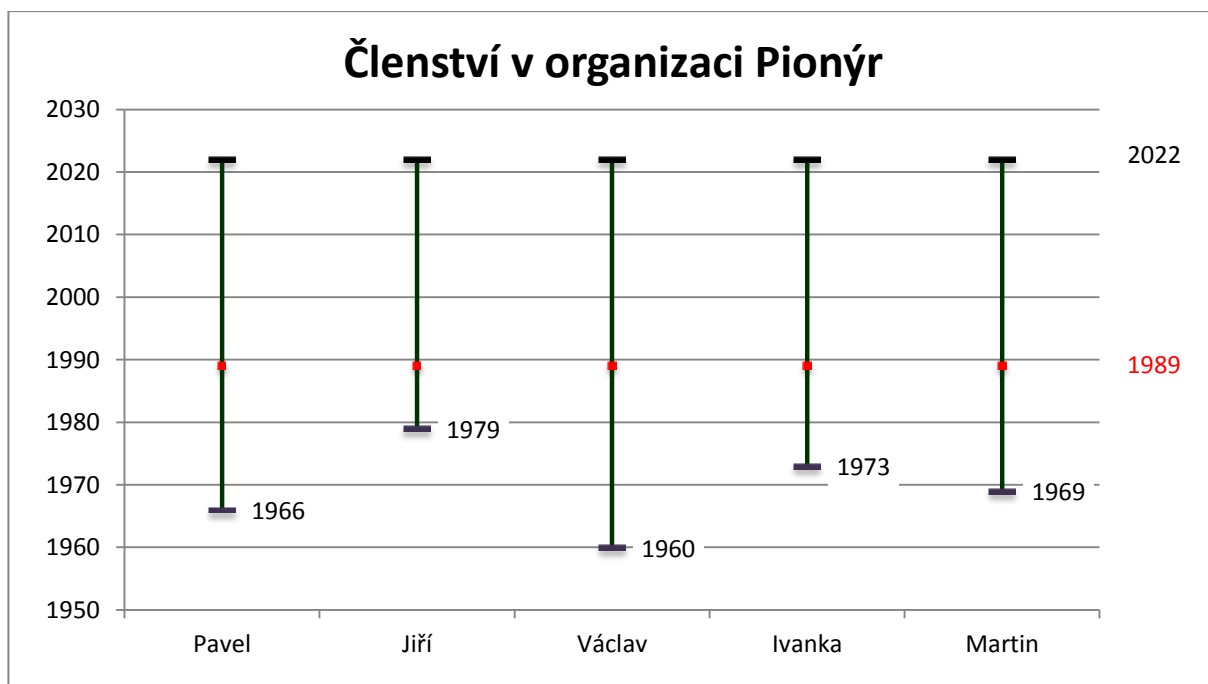
6.1 Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami

V následující praktická částí mé bakalářské práce je zaměřena na provedené rozhovory s pamětníky z výše uvedených pionýrských skupin. Z každé skupiny jsem vybrala jednoho respondenta. Pro tuto část mé práce jsem vybrala metodu strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Tato výzkumná metoda mi pomohla proniknout hlouběji do tématu a dozvědět se od vybraných respondentů více detailů o zkoumaném období pionýrské historie. Všem respondentům jsou položeny stejné otázky, které jsou zaměřeny na zkoumané období. Výhodou této metody je jednoduché vyhodnocení a detailnost odpovědí.

6.2 Výběr respondentů

Výběr respondentů pro mou bakalářskou práci měl několik kritérií. Důležitou podmínkou byl především věk respondentů a členství v Pionýru. Vybírala jsem ty, kteří zažili i dobu před Sametovou revolucí. Díky této podmínce jsem mohla lépe uchopit dané téma. Všechny respondenty jsem seznámila s faktem, že rozhovor bude nahráván na diktafon a jejich odpovědi použity pouze pro tuto práci. Rozhovory s Pavlem z PS Otava Sušice a s Jiřím z PS Prácheň Horažďovice proběhly při osobním setkání, rozhovor s Václavem z PS Tuláci Klatovy a Ivankou z PS Jitřenka Kdyně proběhl přes mobilní telefon a s Martinem z 230. PS Záře proběhlo dotazování pomocí emailové korespondence. Všichni respondenti byli velice ochotní odpovědět na mé otázky.

Jméno respondenta	Věk	Vzdělání	Pionýrská skupina	Pozice
Pavel	1966	Středoškolské	PS Otava Sušice	Vedoucí, Člen rady PS
Jiří	1971	Středoškolské	PS Prácheň Horažďovice	Hlavní vedoucí PS
Václav	1955	Vysokoškolské	PS Tuláci Klatovy	Hlavní vedoucí PS
Martin	1963	Vysokoškolské	230. PS Záře	Bývalý předseda Pionýra
Ivanka	1967	Vysokoškolské	PS Jitřenka Kdyně	1. místopředsedkyně Plzeňské KOP

6.3 Rozhovory

6.3.1 Pavel – PS Otava Sušice

Pavel z pionýrské skupiny Otava Sušice se narodil v roce 1966. Vystudoval střední odborné učiliště. Členem organizace Pionýr byl již od narození, protože jeho maminka skupinu dlouhé roky vedla. Dobu a atmosféru před revolucí popisuje jako pohodovou. Zmiňuje v této době větší počet členů skupiny. Dle jeho názoru to bylo způsobeno především tím, že byla zakázaná organizace Skaut a nebyla zde tak pro Pionýr žádná protiváha. Pohodovou atmosféru také připisuje faktu, že tehdejší pionýrská skupina nebyla připoutána ke škole a její základnu tvořili především dobrovolníci. Sametové revoluce a demonstrací v Praze se Pavel neúčastnil. Většinu informací získával od přátel, kteří v Praze studovali nebo tam bydleli. Nejzásadnější porevoluční změnou byly podle Pavla nové možnosti, které se pádem totalitního režimu otevřely. Ve výsledku to však pro pionýrskou skupinu i pro celou organizaci znamenalo boj o přežití, respektive o děti i vedoucí. Tato skutečnost vedla dle Pavla i ke snížení počtu členů skupiny v roce 1990. Pavlův vztah k pionýrské organizaci se v průběhu let nezměnil a zůstává stále pozitivní a vřelý. Mimořádné konference pionýrských pracovníků v Brně se Pavel neúčastnil. Označení dnešní podoby organizace Pionýr jako komunistické Pavel odmítá. Myslí si, že je to zděděný přežitek z doby minulé, protože Pionýr byl tehdy jedinou dětskou organizací. Podle Pavlova názoru je přínos dětských organizací obrovský a komentuje ho takto: *„Myslím si, že v dnešní době lidi honí prachy, postavení a hodně na úkor aktivit s dětma. Jsou rodiče, co popadnou děti a jdou do lesa, ale spousta lidí je od nevidím do nevidím v práci a kdyby nebyly takový spolky, Pionýr nebo Skaut to je jedno, tak máme děti s placatýma zadkama, který pořád čučí do počítače a mlátí do klávesnic.“*

6.3.2 Jiří – PS Prácheň Horažďovice

Jiří z pionýrské skupiny se narodil v roce 1971. Dosáhl středoškolského vzdělání zakončeného maturitou. Členem organizace Pionýr se Jiří stal ve třetí třídě, tedy ve věku 8 let. Na otázku týkající se předrevoluční atmosféry ve skupině odpovídá Jiří takto: *„V naší skupině byla atmosféra dobrá, protože té době už jsem chodil do oddílu Otaváci, který funguje do dneška. Myslím si, že problém byly třídní pionýrský oddíly, který vedly učitelky, takže tam ta atmosféra nebyla tak dobrá, jako v oddílech který byly vedený mimo školství.“* Jiří se přímo účastnil studentských demonstrací 17. listopadu. Podle Jiřího nastalo po revoluci v jejich skupině několik zásadních změn. Horažďovická skupina se začala rozpadávat. Lidé začínali podnikat a změnily se tak jejich zájmy. Ve vedení skupiny tak s Jiřím zůstali jen další čtyři členové a skupině zbyl jeden dětský oddíl. Skupina tedy po revoluci začínala téměř od nuly. Jiřího vztah k pionýrské organizaci je však stále pozitivní. Mimořádné konference pionýrských pracovníků v Brně se Jiří osobně nezúčastnil. Označení dnešního Pionýra jako komunistické organizace Jiří odmítá. Snaží se vysvětlit, že Pionýr je apolitická organizace bez jakýchkoli vazeb na politické strany. Chybu vidí v nedostatečné propagaci pionýrské organizace jako nepolitické. Dle Jiřího názoru je přínos pionýrské organizace velký. Děti si díky organizaci mohou vyzkoušet množství nevšedních aktivit, dostanou se do přírody, ke sportu, jiným zájmovým činnostem a získají nové kamarády. Jiří tvrdí, že mnoho bývalých členů do skupiny přihlásilo své děti, aby měli možnost získat podobné krásné zážitky jako jejich rodiče.

6.3.3 Václav – PS Tuláci Klatovy

Václav se narodil v roce 1955. Vystudoval vysokou školu veterinární v Brně. V pěti letech se stal členem mladých požárníků, kteří tehdy spadali pod pionýrskou organizaci. Své působení v Pionýru před rokem 1989 popisuje takto Václav takto: *„Jako instruktor jsem začal pracovat na gymnáziu v toce 1972, potom jako vedoucí, než jsem odešel do Brna. Po návratu ze studií jsem v Klatovech přebral dívčí oddíl a potom další. Po návratu z vojenské služby. Nějaký čas jsem měl děti souběžně v PO SSM a jako TOM při TJ Luby. Už tenkrát jsme byli tak trochu rebelové. Nechtěli jsme červený šátek, nechtěli jsme poslouchat a mít vzdělávání pod tlakem. V podstatě jsme byli tenkrát samostatný oddíl při PS nejprve při ODPM a pak při škole. Dělali jsme takovou turisticko-tábornickou činnost.“* Václav se studentských demonstrací neúčastnil. Václav v rozhovoru zmínil několik změn, které v jejich skupině proběhly. První byla změna jejich názvu. Z oddílu Táborník se po revoluci stala samostatná pionýrská skupina Tuláci. Zmiňuje také majetkové vyrovnání se skautskou organizací, která má v Klatovech větší zastoupení. Další změnou byl také úbytek členů, který Václav komentuje takto: *„Bylo nás jako do mariáše, scházeli se všude možně, v zahradním domku, u nás ve sklepě později v různých prostorách DDM – tím jim patří dík.“* Václavův vztah k pionýrské organizaci je stále pozitivní. Vyzdvihuje především současnou svobodu a volnost ve výběru činnosti skupiny. Václav se účastnil Mimořádné konference pionýrských pracovníků v Brně. Její průběh komentuje takto: *„Na konferenci v Brně v ledu 1990 jsem byl. Byla to velice důležitá akce, dlouhá, plná emocí a dohadů. Od změny názvu, po obsahové změny. Někdo chtěl velké změny, někdo zase návrat zpět. Nakonec jsme se domluvili. Pevně tenkrát vzal do ruky Martin Bělohlávek. Nastavil pořádek v jednání, dal průběhu jednání řád a nakonec kolem 2 hodiny ranní jsme se rozešli a měli před sebou jasno. Byl v podstatě nastaven dnešní směr činnosti. Od té doby uplynulo 30 let. Na každém celostátním jednání se pracovalo na vylepšení.“* Jakékoliv spojení Komunistické strany a dnešní organizace Pionýr Václav odmítá. Myslí si, že je to předsudek z doby minulé.

V závěru samostatně přidám rozhovor s panem Martinem Bělohlávkem a paní Ivankou Mochurovou. Pan Bělohlávek je bývalým předsedou organizace Pionýr a stál u zrodu její současné podoby. Paní Mochurová je v současnosti 1. místopředsedkyní Plzeňské krajské organizace Pionýra. Oba dva jsou ze skupin mimo okres Klatovy, ale rozhovory s nimi přidávám pro rozšíření informací ze zkoumaného období.

6.3.4 Martin – 230. PS Záře Praha 8

Martin se narodil v roce 1963 a má ukončené vysokoškolské vzdělání. Svě začátky v pionýrské organizaci komentuje Martin takto: *„K Pionýru jsem se dostal jako malý kluk – chodil jsem do oddílu jisker, to bylo na podzim 1969. Tam jsem byl ovšem sám mezi samými dívkami, a tak mě to tam úplně nebavilo – málo jsme sportovali. Do dalšího oddílu (to už ovšem byla Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže) jsem začal chodit až v roce 1974, byl to (turistický) pionýrský oddíl na 80. PS Odvážných v Praze 10, to už jsem nakonec složil i pionýrský slib. Později jsme se s rodiči přestěhovali na Prahu 8, ale já do oddílu stále dojížděl. Instruktorské zkoušky jsem ovšem skládal už na Praze 8, 68. PS (konec 9. třídy). Ale protože se v roce 1977 ustavila pionýrská skupina na sídlišti, kde jsem bydlel, tak instruktorský věk jsem prožil už na 230. PS Záře, kde jsem dosud.“* Předrevoluční atmosféru ve skupině popisuje Martin jako zdravou a kritickou. Nastiňuje však fakt, že v PO SSM se názory různily: *„V Pionýrské organizaci SSM bylo mnoho lidí - a s nimi i mnoho názorů. To vím i proto, že jsem se v r. 1987 účastnil Konference pionýrských pracovníků v ČSR a Sjezdu SSM v České republice. A vím, že před Celostátní konferencí SSM v r. 1989 byla vedena na oficiálních fórech otevřená a poměrně ostrá debata i o tom, co se v PO SSM daří a co nikoli o členství dospělých, o cílech a formách výchovy atd.“* Martin se přímo účastnil demonstrací na Albertově. Dobu krátce před revolucí v Praze označuje jako „těhotnou dobu“, kdy se muselo něco stát. Martin v našem rozhovoru zmínil několik zásadních změn, které v jejich skupině po revoluci proběhly. První byl odchod vedoucí PS z pozice, která již nebyla placená. Díky silné dobrovolnické základně tuto změnu skupina ustála.

Dle Martina nejzásadnější změnou bylo přestěhování skupiny ze školních prostor, které komentuje takto: „*Druhým významným jevem, který ovlivnil dění na PS byla vztah se školou. Nutno zdůraznit, že nikoli například s ředitelkou, ale s některými náhle procitnuvšími členy sboru. Jako nejvtipnější ukázkou názorového kotrmelce si vždycky při vzpomínce na tohle období vybavím jednu paní učitelku, která ještě na podzim 1989 pečlivě kontrolovala, zda žáci v její třídě, kde byla třídní, chodí do pionýrského oddílu a do kterého. Už na jaře 1990 stejná paní učitelka stejně pečlivě kontrola své žáky s tím, kdo ještě chodí do nějakého pionýrského oddílu... O nějakou dobu později to byla i ona, která iniciovala vyhnání PS z prostor školy, včetně snahy zabrat náš majetek. Dodnes někteří tehdejší členové PS vzpomínají, kterak jsme – když jsme se o tom doslechli – organizovali noční stěhování materiálu z klubovny i skladu a následné dohadování o tom, co se zbytkem, mj. archivem, k němuž jsme se v noci nemohli dostat... Části jsme se nedomohli už nikdy. Paradoxně nám to spíše pomohlo, získali jsme klubovnu mimo prostory školy, což nás postrčilo kupředu.*“ Další změnou byl odchod členů skupiny, kteří se plně neztotožnili s novou podobou Pionýrské organizace. Díky programovým změnám, které v organizaci proběhly, je současná podoba pionýrské organizace Martinovy mnohem bližší a jeho vztah k ní mnohem intenzivnější. Martin se Mimořádné konference pionýrských pracovníků v Brně přímo účastnil. Nejdůležitější témata, o kterých se konferenci jednalo, bylo oddělení Pionýra od Socialistického svazu mládeže a Svazu mladých a „*přihlásit se k dědictví minulosti a nebudovat úplně novou organizaci*“. Spojení novodobého Pionýra a Komunistické strany Martin odmítá. Přínos pionýrské organizace spočívá dle Martinova názoru v prosazování zájmů dětí a poukazování na jejich potřeby. Nezanedbatelná je také pluralita nabídky aktivit pro děti a mládež.

6.3.5 Ivanka – PS Jitřenka Kdyně

Ivanka se narodila v roce 1967. Vystudovala Gymnázium Jindřicha Šimona Baara v Domažlicích a poté dva roky vysoké pedagogické školy v Plzni. Ivanka byla členem Pionýra jako dítě, po nástupu na gymnázium činnost přerušila a později se k Pionýru opět vrátila. Vzpomínky na působení v Pionýru komentuje takto: *„Já si to pamatuju jen jako dítě. Atmosféra byla nádherná. Já jsem vychovaná vodáckým táborem a Otavou tam u vás v Sušici. Tenkrát to bylo hezký. Pak jsem přestala fungovat jako pionýrka, když jsem nastoupila na gympl a pak jsem do toho zpátky naskočila. V té době měla skupina sedm set členů. Bylo mi dvacet jedna, když zemřela naše bývalá skupinářka a tehdejší vedení pionýrské skupiny Safír ve Kdyni mě oslovilo, abych se stala skupinářkou. Tenkrát to byla ještě placená práce, takže to spadalo pod odbor školství v Domažlicích a já jsem tenkrát učila v Domažlicích na základní škole. Šlo tedy jen o změnu pracovní pozice. Bylo to v lednu v roce osmdesát devět. To byl poslední rok, kdy to bylo placené. A pak, po revoluci, už to bylo dobrovolně a já jsem u toho zůstala.“* Ivanka se demonstrací 17. listopadu neúčastnila. Porevoluční názory se ve skupině různily. Skupina Safír se postupně začala rozpadávat a tříštit. Ivanka ze Skupiny Safír v roce 2007 odešla a založila si vlastní pionýrskou skupinu Jitřenka. Rozpad, tříštění a úbytek členů označuje Ivanka za největší porevoluční změny, kterými skupina prošla. Dle jejího názoru to bylo způsobeno novými možnostmi cestování a studia. Další výraznou změnou, kterou Ivanka zaznamenala, byl celkový úbytek pionýrských skupin na celém území České republiky. Situaci komentuje takto: *„Hodně skupin také zmizelo. Většina škol byla zaregistrována jako pionýrská skupina a ty po revoluci zmizely.“* Ivanin vztah k pionýrské organizaci, dle jejích slov, po revoluci zesílil. Ivanka se Mimořádné konference pionýrských pracovníků v Brně neúčastnila. Označování současného Pionýra jako komunistické organizace Ivanka komentuje takto: *Tenkrát to tak bylo, takže si myslím, že spousta lidí to v sobě má. Ale v našem oddíle, ve kterém jsem vyrůstala, jsme se tu političnost učili pouze, když jsme se zúčastňovali různých kol Stezek. Tam bylo jedno odvětví, co se týkalo politiky. Co jsme potřebovali, jsme se naučili, ale jinak jsme politiku ve skupině neřešili.“*

6.4 Shrnutí rozhovorů

Všichni účastníci rozhovorů byli členy pionýrské organizace před i po sametové revoluci. Všichni respondenti jsou členy organizace od dětství až do dnešního dne. Atmosféru ve svých skupinách před rokem 1989 všichni respondenti popisují jako pohodovou a rádi vzpomínají na svá dětská léta v Pionýru. Je nutné zmínit, že všichni respondenti pocházejí ze skupin, které i před revolucí měly ve svých řadách silné zastoupení dobrovolníků. Pionýrské skupiny ze Sušice, Horažďovic a Klatov nebyly součástí žádné školy. Ivanka z pionýrské skupiny Jitřenka Kdyně necelý rok zastávala placenou funkci skupinového vedoucího a po zrušení placené pozice zůstala jako dobrovolník. Ostatní respondenti působili jako dobrovolníci. Studentských demonstrací 17. listopadu se přímo účastnil Jiří z PS Prácheň Horažďovice a Martin z 230. PS Záře Praha 8. Všichni respondenti se shodují, že po revoluci jejich skupiny čelily úbytku členů. Jako příčinu úbytku členů označují otevření nových možností podnikání, cestování, studia a působení jiných dětských organizací. Martin ještě přidává možnost neztotožnění se s novou podobou pionýrské organizace. Všichni dotazovaní uvádějí, že jejich vztah k pionýrské organizaci se po revoluci zásadně nezměnil nebo je ještě silnější. Mimořádné konference pionýrských pracovníků v Brně konané 20. ledna 1990 se osobně účastnil Martin a Václav z PS Tuláci Klatovy. Shodují se, že konference přinesla zásadní změny pro Pionýr a položila základní kameny jeho současné podoby. Spojování Pionýra s Komunistickou nebo jakoukoliv jinou politickou stranou všichni respondenti jednohlasně odmítají. Největší přínos pionýrské organizace vidí dotazovaní především v pluralitě aktivit, socializaci a smysluplného trávení volného času dětí a mládeže.

Závěr

V rámci zkoumání vývoje pionýrských skupin v okrese Klatovy jsem považovala za důležité nejprve objasnit otázku historického vývoje Pionýra. V průběhu let působení pionýrské organizace došlo ke změnám, které se promítly do dnešní podoby Pionýra i jednotlivých pionýrských skupin. V závěru tedy nejprve stručně zrekapituluji historickou část mé práce a v další části shrnu výsledky mého výzkumu.

V teoretické části mé bakalářské práce jsem se zabývala historickým vývojem organizace Pionýr. Historickou analýzu započínám rokem 1948, kdy se začínají formovat první Pionýrské oddíly Junáka (POJ). V tomto období je na území Československa aktivně budován komunistický režim. POJ, jsou vytvářeny při školách a řídí se komunistickou ideologií. Zásady Pionýrských oddílů Junáka přímo směřují k budování socialismu. Na počátku roku 1968 proběhla v pionýrské organizaci první velká změna. Jednotný Československý svaz mládeže se rozpadá na jednotlivé organizace. Mezi nimi je i Pionýr, který po červnové Konferenci pionýrských pracovníků vyhlašuje rozhodnutí o založení samostatné národní organizace Pionýr.

Po vpádu vojsk Varšavské smlouvy se uvolněná atmosféra v ČSSR změnila. Se zpřísněním komunistického režimu přichází i změny v pionýrské organizaci. Samostatná organizace Pionýr vyjádřila nesouhlas s okupací a s nově nastolenými podmínkami režimu Gustava Husáka. 28. 8. 1970 podává Česká rada Pionýra návrh o ukončení činnosti samostatného Pionýra. Návrh je projednán a schválen. Od roku 1970 je Pionýr spojen s Junákem a vzniká tak Pionýrská organizace Svazu socialistické mládeže. Pionýrská organizace se tedy vrací ke své se školou spjaté podobě a deklaruje za svůj cíl výchovu budoucích budovatelů socialismu.

Zásadní zlom v novodobé historii Pionýra přichází v roce 1990. Na mimořádné konferenci pionýrských pracovníků v Brně je znovu obnovena činnost samostatné pionýrské organizace, která se zříká komunistické ideologie a sestává se většinou z dobrovolníků. Jsou vytvořeny nové stanovy a program, které se z velké části podobají těm dnešním.

Vývoj u vybraných pionýrských skupin v plzeňském kraji v letech 1990 až 2000 probíhal velmi podobným způsobem. Vytyčme tedy zásadní podobnosti. První podobností u všech skupin je existence skupiny nebo oddílu již před Sametovou revolucí. Pionýrské skupiny byly v tomto období přidruženy k tamním školám. Po oddělení Pionýra od Socialistického svazu mládeže a vytvoření samostatné organizace nacházíme podobné problémy, kterým musely vybrané pionýrské skupiny čelit.

Ve všech skupinách dochází po osamostatnění Pionýra v roce 1990 k razantnímu ztenčení členské základny. Z organizací, které měly až několik stovek členů, zůstává minimum. PS Otava Sušice měla v této době mezi 110 a 130 členy. PS Prácheň Horažďovice se dostala na hranici 30 členů a PS Tuláci Klatovy na hranici 15 členů. U PS Otava se počet členů nikterak nezměnil až do dnešní doby. PS Prácheň má v dnešní době necelých 150 členů a počet členů PS Tuláci vzrostl na necelých 80.

Další informace potřebné pro vypracování bakalářské práce jsem získala z rozhovorů s respondenty zapojenými do organizace. Výzkumné otázky byly zaměřeny na osobní vztah respondenta k Pionýru, na situaci před rokem 1989 a na následující vývoj pionýrských skupin, ke kterým jednotliví respondenti patří. V několika bodech dotazníku se odpovědi respondentů shodují. Shoda panovala v bodech týkajících se počtu členů po roce 1990, identifikace Pionýra jako komunistické organizace, osobního vztahu k pionýrské organizaci a přínosu organizace pro děti. Shoda panuje i v odůvodnění tohoto jevu, kterým bylo uvolnění politické situace a nové možnosti, jak pracovní tak volnočasové. Identifikaci s předlistopadovou KSČ všichni respondenti odmítli. Osobní vztah respondentů k organizaci Pionýr, který je u všech velmi vřelý, se po Sametové revoluci nezměnil, ba zesílil. Všichni respondenti se také shodli na tom, že Pionýr má pro dnešní děti a mládež kladný přínos.

Summary

As part of the study of the development of pioneer groups in the Klatovy district, I considered it important to first clarify the issue of the historical development of Pioneer. During the years of operation of the pioneer organization, changes took place, which were reflected in the current form of Pioneer and individual pioneer groups. In the end, I first briefly summarize the historical part of my work and in the next part a summary of the results of my research.

In the theoretical part of my bachelor thesis I dealt with the historical development of the organization Pioneer. I begin the historical analysis in 1948, when the first Junák Pioneer Troops (POJ) began to form. During this period, the communist regime is actively built on the territory of Czechoslovakia. POJs are created at schools and are governed by communist ideology. The principles of Junák's Pioneer Sections are directly aimed at building socialism. At the beginning of 1968, the first major change took place in the pioneer organization. The united Czechoslovak Youth Union is divided into individual organizations. Among them is Pioneer, which after the June Conference of Pioneer Workers announces the decision to establish an independent national organization Pioneer.

After the invasion of the Warsaw Pact troops, the relaxed atmosphere in the Czechoslovak Socialist Republic changed. With the tightening of the communist regime come changes in the pioneer organization. The independent organization Pioneer expressed its disagreement with the occupation and with the newly established conditions of the Gustav Husák regime. On August 28, 1970, the Czech Council of Pioneer submitted a proposal to terminate the activities of the independent Pioneer. The proposal is discussed and approved. Since 1970, Pioneer has been associated with Junák, creating the Pioneer Organization of the Union of Socialist Youth. The pioneering organization thus returns to its school-related form and declares as its goal the education of future builders of socialism.

A major turning point in the history of Pioneer came in 1990. At an extraordinary conference of pioneer workers in Brno, the activities of an independent pioneer organization, which renounces communist ideology and consists mostly of volunteers, are renewed. New statutes and a program are created, which are largely similar to present days.

The development of selected pioneer groups in the Pilsen region in the years 1990 to 2000 proceeded in a very similar way. So let's draw a fundamental similarity. The first similarity in all groups is the existence of a group or division before the Velvet Revolution. Pioneer groups were affiliated with local schools during this period. After the separation of Pioneer from the Socialist Youth Union and the creation of an independent organization, we find similar problems that selected pioneer groups had to face.

In all groups, after the independence of Pioneer, the membership base is sharply thinned. Of the organizations that had up to several hundred members, the minimum remains. PS Otava Sušice had between 110 and 130 members at that time. PS Prácheň Horažďovice reached the limit of 30 members and PS Tuláci Klatovy reached the limit of 15 members. At PS Otava, the number of members has not changed to this day. Today, PS Prácheň has less than 150 members and the number of members of PS Tuláci has increased to almost 80.

I got more information from interviews with respondents involved in the organization. The research questions were focused on the respondent's personal relationship to Pioneer, on the situation before 1989 and on the subsequent development of the pioneer groups to which the individual respondents belong. The answers of the respondents coincide in several points of the questionnaire. There was agreement on points regarding the number of members after 1990, the identification of the Pioneer as a communist organization, the personal relationship to the pioneer organization, and the contribution of the organization to children.

There is also agreement in the justification of this phenomenon, which was the relaxation of the political situation and new opportunities, both for work and leisure. All respondents refused to identify with the pre-November Communist Party. The personal relationship of the respondents to the Pioneer organization, which is very warm among everyone, did not change or even strengthened after the Velvet Revolution. All respondents also agreed that Pioneer has a positive benefit for today's children and young people.

Seznam použitých zkratek

CK PP	Celostátní konference pionýrských pracovníků
ČTU	Česká tábornická unie
ČRP	Česká rada Pionýra
ČSM	Československý svaz mládeže
ČSSR	Československá socialistická republika
DDM	Dům dětí a mládeže
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
KOP	Krajská organizace Pionýra
MKPP	Mimořádná konference pionýrských pracovníků
NNO	Nestátní nezisková organizace
ODMP	Okresní dům pionýrů a mládeže
OPAT	Otavsko-prácheňský airsoftový team
PC	Pionýrské centrum
PO ČSM	Pionýrská organizace Československého svazu mládeže
POJ	Pionýrské oddíly Junáka
PO SSM	Pionýrská organizace Svazu socialistické mládeže
PS	Pionýrská skupina
SSM	Svaz socialistické mládeže
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
TJ	Tělovýchovná jednota
TOM	Turistický oddíl mládeže
ÚR PO	Ústřední rada Pionýrské organizace
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VLKSM	Všesvazový leninský komunistický svaz mládeže

VV ČRP	Výkonný výbor České rady Pionýra
VV KRP	Výkonný výbor Krajské rady Pionýra
VZP	Výroční zasedání Pionýra
z.s.	Zapsaný spolek

Seznam použité literatury a internetových zdrojů

Literatura

KNAPÍK, Jiří. *Pionýři, malované děti? Pionýrská organizace ČSM a dětský kolektiv (1949-1968)*. Praha: NLN, s. r. o., 2022.

KÖSSL, Jiří, KRÁTKÝ, František, MAREK, Jaroslav. *Dějiny tělesné výchovy*. [Díl] 2. Praha: Olympia, 1986.

SALOMON, L. M., ANHEIER, H. K. 2002. *Defining of the Nonprofit Sector*. A Gross National Analysis. Manchester University Press, 1997 podle:

ŠKARABELOVÁ, S. a kol. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 2002.

SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie 1*. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978.

SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie 2*. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978.

TJAŽEL'NIKOV, Jevgenij Michajlovič. *Slavná cesta leninského Komsomolu*. Praha: Mladá fronta, 1977

Seznam internetových zdrojů

Česká advokátní komora. *Co se změnilo pro občanská sdružení*. 15. 8. 2014. [online].

Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=13327>

Detská organizácia Fénix, o. z. *O nás*. Dostupné z: <https://www.do-fenix.sk/o-nas/kto-sme/>

HÁLKOVÁ, Lenka (2018). *Pionýrská organizace na Domažlicku*. Bakalářská práce. Západočeská univerzita. Fakulta pedagogická. Katedra historie. Plzeň. Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská. [online]. Dostupné z:

<https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/32381/1/Bakalarska%20prace%20-%20Lenka%20Halkova.pdf>

Junák – český skaut, z. s. *Historie skautingu*. 2022. [online]. Dostupné z:

https://www.skaut.cz/skauting/historie/#about_history--5

KRÁTKÁ, Lenka. „*Na základní škole jsem byl v Pionýru, jako většina dětí*“. *Pionýrský kolektiv let padesátých a šedesátých ve vzpomínkové perspektivě*. 2021. [online]. Dostupné z: [file:///C:/Users/hcc/Downloads/2021%20AH%20USO%20-14%20-%202021%20\(1\)](file:///C:/Users/hcc/Downloads/2021%20AH%20USO%20-14%20-%202021%20(1)).

KRTIČKA, Karel, BĚLOHLÁVEK, Martin. *Fakta o vývoji pionýrského hnutí v České republice 1949-1990*. Mozaika. Březen 2008. Příloha. [online]. Dostupné z:

<https://pionyr.cz/dokumenty/?down=7a97f80b-96a8-4515-bef7-3b8576995409>

KNAPÍK, Jiří. *Jiskry v Pionýrské organizaci ČSM (1959 – 1967)*. 2021. [online].

Dostupné z: https://dokumenty.osu.cz/ff/journals/historica/2021-1/Knap%C3%ADk_1_2021.pdf

KNAPÍK, Jiří. *Pionýr družstevníkem? Pionýrská zemědělská hospodářství v letech 1959–1964*. 2020. [online]. Dostupné z: <https://sd.usd.cas.cz/pdfs/sod/2020/01/02.pdf>

KNAPÍK, Jiří. *Tzv. práce s dětmi jako součást socialistické mimoškolní výchovy v 50. a 60. letech*. 2017. [online]. Dostupné z:

<https://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:3fa9f17b-ba66-41dc-83e6-d40c1f170540?article=uuid:6908ddd7-630d-4e9f-9e00-ab767578fc30>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Organizace uznaná MŠMT pro oblast práce s dětmi a mládeží*. 2015. [online]. Dostupné z:

<https://www.msmt.cz/mladez/organizace-uznana-msmt-pro-oblast-prace-s-detmi-a-mladezi>

Ministerstvo školství, věd a umění. *Věstník Ministerstva školství, věd a umění*. 1949.

Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/vestnik1949/>

Mozaika Pionýra. *Březen – za kamna vlezem?* 2022. [online]. Dostupné z:

<http://mozaika.pionyr.cz/brezen-za-kamna-vlezem>

Mozaika Pionýra. *Červen – „Zvítězili jsme všichni!“* 2022. [online]. Dostupné z:

<http://mozaika.pionyr.cz/cerven>

Mozaika Pionýra. *Květen ... Bod zlomu*. 2022. [online]. Dostupné z:

<http://mozaika.pionyr.cz/kveten>

Mozaika Pionýra. *Leden 1990*. 2022. [online]. Dostupné z:

<https://mozaika.pionyr.cz/leden-1990/>

Mozaika Pionýra. *Listopad 1990*. 2022. [online].

Dostupné z: <http://mozaika.pionyr.cz/listopad-1990>

Mozaika Pionýra. *Seznamte se: Nesmrtelné oddíly – PS Otava*. 2022. [online].

Dostupné z: <https://mozaika.pionyr.cz/seznamte-se-nesmrtelne-oddily-ps-otava/>

Mozaika Pionýra. *Seznamte se: PS Tuláci Klatovy*. 2022. [online]. Dostupné z:

<https://mozaika.pionyr.cz/seznamte-se-ps-tulaci-klatovy/>

Mozaika Pionýra. *Únor opravdu už není leden*. 2022. [online]. Dostupné z: <http://mozaika.pionyr.cz/unor-opravdu-uz-neni-leden>

Občanské sdružení Pionýr. *Kam na prázdniny?* Sušické noviny. 7. 5. 1999. Dostupné z: <https://www.kulturasusice.cz/userfiles/dba3cbdb2b8fa535859c1d3dbfcf4d9c.pdf>

Paměť národa. *Invaze vojsk Varšavské smlouvy*. 2022. [online]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/invaze-vojsk-varsavske-smlouvy-1>

Pionýr z. s. *1968 – 1970: dva roky prázdnin pro Pionýr*. Tisková zpráva: 20. 6. 2018. Dostupné z: https://pionyr.cz/vyr_zpravy/TZ_50_vyroci-samostatnosti-Pionyra.pdf

Pionýr z. s. *Co děláme*. 2022. Dostupné z: <https://pionyr.cz/cinnost/>

Pionýr z. s. *Čtyřdohoda o převodu majetku (1990)*. 1990. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/ctyrdohoda/>

Pionýr z. s. *„Kdo jsme? Odkud a kam jdeme?“ (1990)*. 1990. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/kdojsme90/>

Pionýr z. s. *Mimořádná celostátní konference pionýrských pracovníků 1990*. 1990. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/mimkonf90/>

Pionýr z. s. *Programové teze Pionýrské organizace*. 1968. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/programoveteze1968/>

Pionýr z. s. *Prozatímní programové zásady Pionýra*. 20. 1. 1990. [online]. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/mimkonf90/>

Pionýr z. s. *Směrnice o hlavní činnosti Pionýra*. 2007. Dostupné z: <https://pionyr.cz/dokumenty/?down=dd3be7bf-4e81-4ece-91fd-ff29d6cc7e6a>

Pionýr z. s. *Stanovy Pionýra (1991)*. 1991. Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/stanovy91/>

Pionýr z. s. *Stanovy Pionýra a Program*. [online]. 1. 1. 2022.

Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/dokumenty/stanovy-a-program/#program>

Pionýr z.s. *Usnesení konference 1968*. 1968. [online].

Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/usneseni68/>

Pionýr z.s. *Výroční zpráva Pionýr v roce 2009*. 2009. [online].

Dostupné z: https://pionyr.cz/vyr_zpravy/2009_34.pdf

Pionýrská skupina Prácheň Horažďovice. *O nás*. Dostupné z:

<https://www.otavaci.pionyr.cz/index.html>

Pionýrská skupina Tuláci Klatovy. *O nás*. Dostupné z:

<https://www.tulaciklatovy.cz/index.php>

Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. *Ústava Československé socialistické republiky*. 11. 6. 1960. Prohlášení I. [online]. Dostupné z:

https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1960.html

ROTREKLOVÁ, Jana (2019). *Pionýrská organizace a její fungování v kontextu socialistické výchovy v 70. letech 20. století*. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Historický ústav. Brno. Vedoucí práce: Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D. [online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/pz7u9/Magisterska_prace.pdf

Skautské středisko Javor. Dostupné z: <https://javor.info/>

Skautské středisko Královák Klatovy. Dostupné z: <https://kralovak.skauting.cz/>

Skautské středisko Prácheň Horažďovice. Dostupné z:

<https://strediskoprachen.skauting.cz/>

Skautské středisko Vydří stopa Sušice. Dostupné z: <https://vydristopa.cz/>

ŠPÍRKOVÁ, Pavla. *Pohádkový les*. Sušické noviny. 18. 6. 1999. Dostupné z: <https://www.kulturatusice.cz/userfiles/6f02e383659a05ed4c951e837ae73b9c.pdf>

URMANOVÁ, Lenka (2011). *Pionýr: proměny organizace v průběhu sametové revoluce*. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Fakulta humanitních studií. Katedra studií občanské společnosti. Praha. Vedoucí práce: Mgr. Tereza Pospíšilová, M.A., Ph.D. [online]. Dostupné z: <https://adoc.pub/pionyr-promny-organizace-v-kontextu-sametove-revoluce.html>

VÁCLAVÍČKOVÁ, Dana (2016). *100 let skautingu na Klatovsku*. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. České Budějovice. Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D. [online]. [cit. 25. 5. 2022]. Dostupné z: https://theses.cz/id/ophl76/BP_Vclav_kov2.pdf

Wikipedie. *Československý svaz mládeže*. 21. 11. 2022. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Ceskoslovensk%C3%BD_svaz_ml%C3%A1de%C5%BEE

Zákon 186/1960 sb. *Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání*. 1960. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1960-186#p18>

Přílohy

Příloha 1

Prozatímní ideály a činnost Pionýra

Pionýrské ideály:

- Organizace vede své členy v duchu demokratických tradic našich národů, mravnosti, humanity a vlastenectví.
- Členové Pionýra jsou čestnými, pravdomluvnými a obětavými kamarády, přáteli dětí celého světa. Váží si svých rodičů. Mají úctu ke starším a jsou ohleduplní ke zdravotně postiženým. Upevňují si své zdraví a tělesnou zdatnost. Chrání přírodu, životní prostředí a prospěšné výsledky lidské práce. Chtějí být kulturními, touží poznávat a prožívat krásu.
- Členové organizace naplňují svou touhu po poznání. Hledají cesty k pravdě, učí se poznanou pravdu vyslovovat a nebojácně uskutečňovat.

Pionýrské činy:

- Organizace naplňuje pionýrské ideály prostřednictvím různorodé činnosti ve volném čase dětí. Uspokojuje tím zájmy svých členů. Žijí v ní vedle sebe v činné spolupráci a shodě skupiny, oddíly a družiny různých zaměření.
- Členové oddílu samostatně rozhodují o své společné činnosti. Pomocníkem jsou jim pionýrské výchovné programy. Členem organizace může být jen ten, kdo se zúčastňuje pionýrské činnosti a je připraven prožívat se svým kolektivem dobré i zlé.
- Všechny pionýrské kolektivy bez rozdílu svého zaměření vyžadují, aby jejich členové přistupovali zodpovědně ke svým povinnostem, aby si všímali, kde je jejich nápadů a rukou zapotřebí.

Pionýr a společnost

- Pionýrské ideály a pionýrské činy podporují pokrokové cíle našeho státu.
- Organizace se plně hlásí ke Konvenci dětských práv, vyhlášené OSN a prosazuje její důsledné uplatňování v Československu.
- Spolupracuje s rodiči, školou, organizacemi a institucemi, které se zabývají výchovou dětí a mládeže pro naši společnost.
- Přispívá ke shodě a akční jednotě dětských a mládežnických organizací při obhajobě potřeb a zájmů dětí.
- Pionýr učí děti samostatně se rozhodovat, řídit a organizovat si svoje záležitosti, ctít demokratické principy.⁸²

⁸² Pionýr z. s. Prozatímní programové zásady Pionýra. 20. 1. 1990. [online].
Dostupné z: <https://pionyr.cz/o-pionyru/historie/mimkonf90/>

Příloha 2

Otázky pro rozhovor

1. Kdy jste se narodil/a? Jaké máte vzdělání?
2. Jak jste se dostal/a k Pionýru? Kolik Vám bylo?
3. Jaká byla atmosféra ve vaší skupině před rokem 1989? Je něco, co se vám líbilo nebo nelíbilo oproti dnešní době?
4. Jak jste prožíval/a sametovou revoluci? Jaké na ni byly názory v řadách pionýru?
5. Jaké změny proběhly ve vaší skupině?
6. Změnil se po revoluci váš vztah k Pionýru?
7. Účastnil/la jste se konference v Brně? (Jak probíhala? Jaké byly nejdůležitější body?)
8. Jaký je váš názor na to, že je Pionýr stále označován jako komunistická organizace?
9. Jaký přínos, podle vás, má Pionýr pro děti a mládež?
10. Změnil se od roku 1990 výrazně počet členů ve vaší skupině?

Příloha 3

Tabulky

Tabulka 1 – Činnost pionýrské organizace před rokem 1989 – Pionýrské Cesty a Plameny

Ročník ZDŠ	Věková kategorie	Závazná část	I. nástavbová část: zájmové odznaky	II. Nástavbová část: odznaky odbornosti
1.	Jiskry	Vlastnosti zvířátek		
2.	Jiskry	Tři plamínky pionýrského odznaku		
3.	Mladší pionýři	1. Plamen bystrosti 2. Plamen vytrvalosti 3. Plamen samostatnosti	Mladý technik, Mladý přírodovědec, Mladý umělec, Mladý turista, Mladý sportovec, Mladý obránce vlasti (I., II., III. kategorie)	<p>OBLAST POLITICKOVÝCHOVNÁ Historik, Znalec čs. dělnického hnutí, Znalec čs. dětského hnutí, Národohospodář, Znalec mezinárod. dělnického hnutí, Znalec mezinárod. pionýrského hnutí, Znalec světové socialist. soustavy</p> <p>OBLAST TECHNICKÁ Elektrotechnik, Stavbař, Fotograf, Domácí práce, Horník, Motorista, Kosmonaut, Technik, Modelář</p> <p>OBLAST PŘÍRODOVĚDNÁ Ochránce přírody, Zoolog, Akvarista-terarista, Houbař, Lesník-myslivec, Rybář, Včelař, Botanik, Geolog-mineralog, Astronom, Chovatel, Pěstitel</p> <p>OBLAST KULTURNĚ UMĚLECKÁ Výtvarník, Trubač, Divadelník, Loutkář, Zpěvák, Hudebník, Tanečník, Knihovník, Sběratel/filatelista, Historik-archeolog</p> <p>OBLAST SPORTOVNÍ A TURISTICKOBRANNÁ Atlet, Plavec, Lyžař, Cyklista, Obránce vlasti, Vodák, Sportovec, Turista, Organizátor her, Kuchař, Průzkumník, Střelec, Spojář, Požárník, Zdravotník</p>
4.	Mladší pionýři			
5.	Mladší pionýři			
6.	Starší pionýři			
7.	Starší pionýři	1. Cesta objevů 2. Cesta výkonů 3. Cesta činů	Praktická dívka, Mladý technik, Mladý přírodovědec, Mladý umělec, Mladý turista, Mladý sportovec, Mladý obránce vlasti (I., II., III. kategorie)	
8.	Starší pionýři			
9.	Starší pionýři			

83

⁸³ SVATOŠ, Zdeněk. *Pionýrská encyklopedie 2*. Ilustroval WEIGEL, Jaroslav, ŠKODA, František. Praha: Mladá fronta, 1978. str. 16-17

Příloha 4

Seznam obrázků a fotografií

Na úplný závěr své práce zařazuji několik obrázků a fotografií. Na prvním obrázku se nachází pionýrská vlašťovka. Ta je od roku 2007 znakem organizace a také jejím jednotícím prvkem. Na následujícím obrázku se nachází sedm pionýrských ideálů – Pomoc, Pravda, Přátelství, Překonání, Příroda, Paměť, Poznání. Po obrázcích následují vlastní fotografie. Pro zpestření mé práce jsem přidala fotografie z interiérů současných kluboven pionýrských skupin z Klatov, Sušice a Horažďovic. Všechny skupiny se neúnavně snaží své klubovny stále zvelebovat svépomocí i za podpory dotačních programů. Fotografie zobrazují vnitřní prostory a vybavení kluboven PS Tuláci Klatovy (fotografie 1-3), PS Otava Sušice (fotografie 4-6) a PS Prácheň Horažďovice (fotografie 7-10). Všechny skupiny mají klubovny v pronájmu od měst, ve kterých sídlí. Zajímavostí je, že klubovna PS Prácheň se nachází v areálu bývalého zámku. Klubovna PS Otava je umístěna v prostorách bývalé dětské knihovny a má k dispozici vlastní hřiště na míčové hry.

Obrázek 1 – Znak Pionýrů před rokem 1989

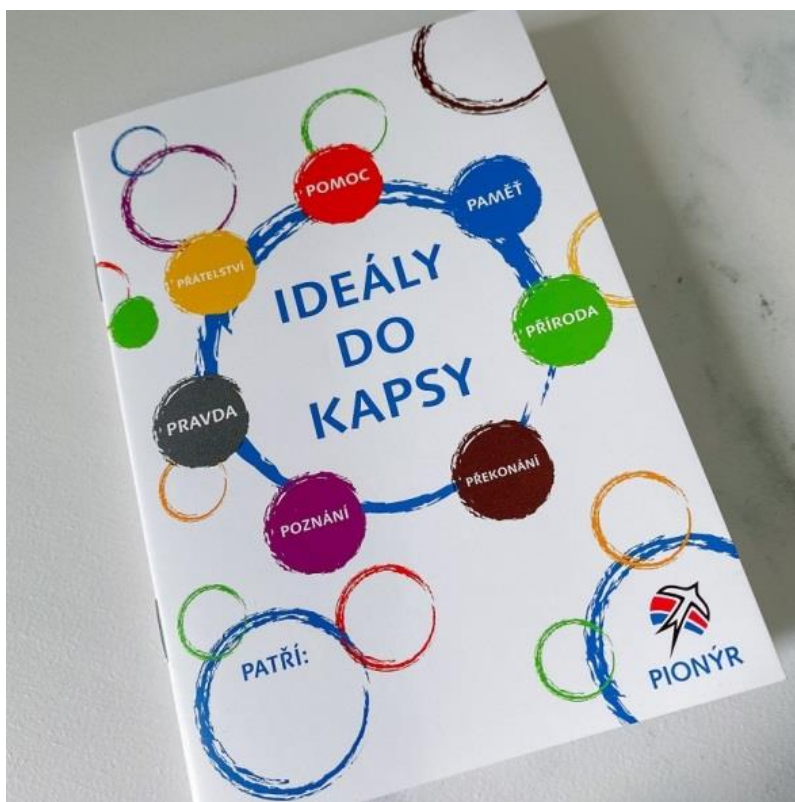
Obrázek 2 - Znak Jisker

Obrázek 3 – Znak organizace Pionýr po roce 1989, jednotící prvek

Obrázek 4 – Pionýrské ideály

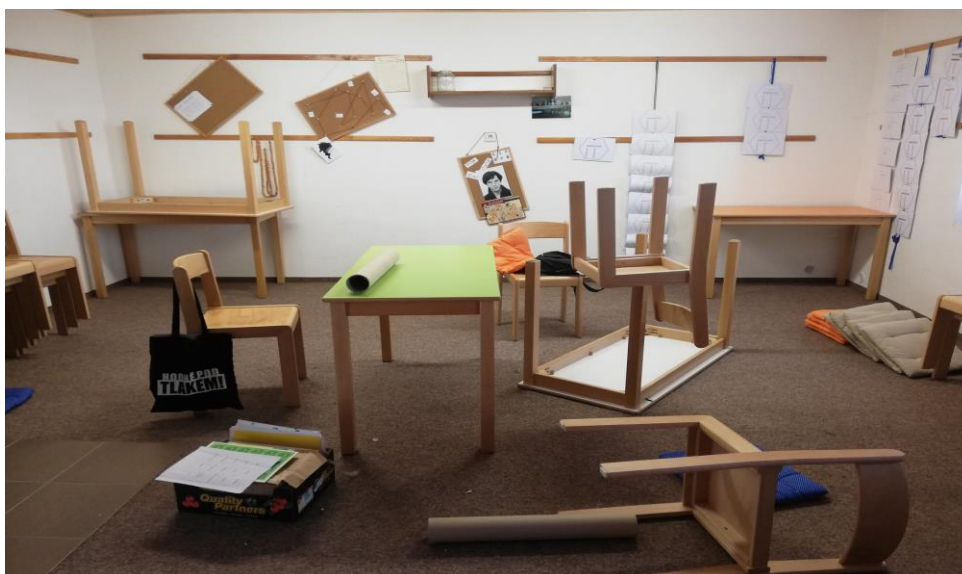
Fotografie 1 – Vnitřní vybavení klubovny PS Tuláci Klatovy - nově pořízená skříň na výtvarné potřeby, hry a agendu

Fotografie 2 – Vnitřní vybavení klubovny PS Tuláci Klatovy

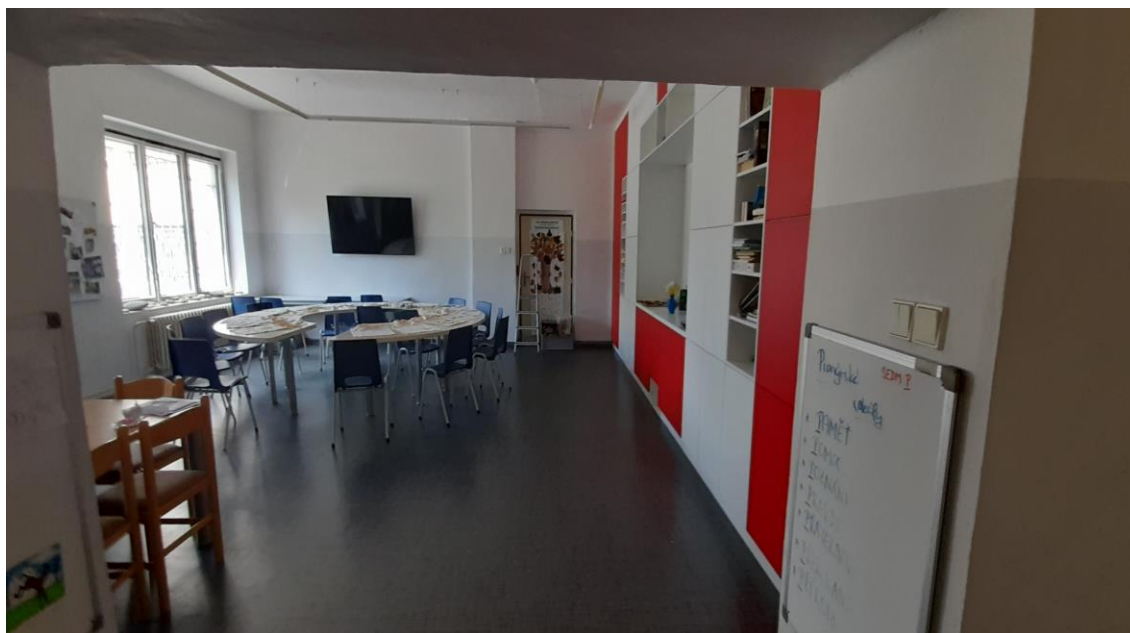
Fotografie 3 – Vnitřní vybavení klubovny PS Tuláci Klatovy – výtvarná a hrací plocha

Fotografie 4 – Vnitřní vybavení klubovny PS Otava Sušice - kuchyňka

Fotografie 5 – Vnitřní vybavení klubovny PS Otava Sušice – nový stůl a skříň

Fotografie 6 – Vnitřní vybavení klubovny PS Otava Sušice – nově zařízená hrací/odpočinková místnost

Fotografie 7 – Vnitřní vybavení klubovny PS Prácheň Horažďovice – menší klubovna

Fotografie 8 – Vnitřní vybavení klubovny PS Prácheň Horažďovice – místnost pro vedoucí vybavená z vlastních zdrojů

Fotografie 9 – Vnitřní vybavení klubovny PS Prácheň Horažďovice – velká klubovna pro výtvarné i hrací aktivity

Fotografie 10 – Vnitřní vybavení klubovny PS Práčeň Horažďovice – velká klubovna pro výtvarné i hrací aktivity

Fotografie 10 – Vnitřní vybavení klubovny PS Práčeň Horažďovice - kuchyňka

